

✓ LA 99 56596 B

29. JAN 2003

29/1/03

MINISTERIE VAN
BINNENLANDSE ZAKEN
INGEKOMEN
29. JAN 2003

Onderdeel: DPR
Agenda: DPR2003/53281
RAPPEL NA

VERKENNEND ONDERZOEK BIOMETRIE

Een onderzoek naar de kennis en houding van de burger ten opzichte van biometrie in reisdocumenten, uitgevoerd in opdracht van de Rijksvoorlichtingsdienst/Publiek en Communicatie ten behoeve van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten (BZK/BPR).

Projectnummer: 3072

Amsterdam, januari 2003

Veldkamp/Marktonderzoek: [REDACTED] [REDACTED]

Veldkamp Marktonderzoek bv
Postbus 1903
1000 BX Amsterdam

Grote Bickersstraat 76
1013 KS Amsterdam

tel. 020 - 5225 999
fax 020 - 6221 544

Projectnummer: P1065

Verplichtingnummer: RES02-1570

Titel van het rapport: Verkennend onderzoek Biometrie

© Auteursrecht voorbehouden

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

• INHOUDSOPGAVE •

		pagina
	SAMENVATTING	1
	INLEIDING	6
	KWANTITATIEF DEEL	
HOOFDSTUK	1. HOUDING	9
	1.1 Biometrie in het nieuwe paspoort	9
	1.2 Voor- en tegenstanders	10
	1.3 De drie methoden	12
HOOFDSTUK	2. VOOR- EN NADELEN	15
	2.1 Spontaan genoemde voor- en nadelen	15
	2.2 Voorgelegde voor- en nadelen	16
	2.3 Veiligheid en fraude	19
HOOFDSTUK	3. ACHTERLIGGENDE MOTIEVEN	22
	3.1 Gepercipieerde redenen voor invoering	22
	3.2 Vertrouwen in de overheid	23
	3.3 Samenhang met identificatieplicht en preventief fouilleren	26
	3.4 Vertrouwen in technologische vooruitgang	27
HOOFDSTUK	4. TOEPASSINGEN	29
	4.1 Draagvlak voor controle	29
	4.2 Selectieve controle	30
	4.3 Identificatie	31
	4.4 Gebruik in visa	33
HOOFDSTUK	5. PERSOONLIJKE CONSEQUENTIES	35
	5.1 Aanvraagprocedure	35
	5.2 Prijs	36
	5.3 Snelheid controle	37
	5.4 Kinderbijschrijving	38
HOOFDSTUK	6. POLITIEKE VOORKEUR EN MEDIAGEBRUIK	40
	6.1 Politieke voorkeur	40
	6.2 Leesgedrag dagbladen	41

KWALITATIEF DEEL

HOOFDSTUK	1.	ONDERZOEKSVERANTWOORDING	43
	1.1	Opzet en uitvoering van het onderzoek	43
	1.2	De rapportage	44
HOOFDSTUK	2.	BEVINDINGEN	45
	2.1	Het nieuwe paspoort versus het oude paspoort	45
	2.2	Eerste verkenning biometrie	47
	2.3	Nader oordeel over toepassingen van biometrie	49
	2.4	Biometrie en reisdocumenten	51
	2.5	Het beheer door de overheid	53
BIJLAGEN	1	Veldwerkverantwoording	
	2	Vragenlijst	
	3	Checklist	

SAMENVATTING

Ten behoeve van het agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK/BPR) heeft de Rijksvoorlichtingsdienst/Publiek en Communicatie aan VELDKAMP opdracht gegeven onderzoek uit te voeren naar de kennis en houding van de burger ten opzichte van biometrie. Dit onderzoek is in twee fasen uitgevoerd. In een eerste kwalitatieve fase zijn kennis en houding geïnventariseerd, en zijn mogelijke argumenten voor en tegen biometrie in kaart gebracht. In een tweede kwantitatieve fase is deze informatie vervolgens gekwantificeerd bij een representatieve steekproef van 1.334 personen van 18 jaar en ouder. Hierbij is aandacht besteed aan de volgende onderwerpen: houding ten aanzien van biometrie, de gepercipieerde voor- en nadelen, achterliggende motieven, toepassingen van biometrie en persoonlijke consequenties.

Voor het kwalitatieve onderzoek zijn zes groepsdiscussies gevoerd die op 14 en 22 oktober 2002 in Amsterdam en op 21 oktober 2002 in Eindhoven hebben plaatsgevonden. In totaal hebben 46 personen in de leeftijd van 25 tot 65 jaar deelgenomen aan deze sessies. Bij het samenstellen van de steekproef is een onderverdeling aangebracht naar leeftijd, opleidingsniveau en regio.

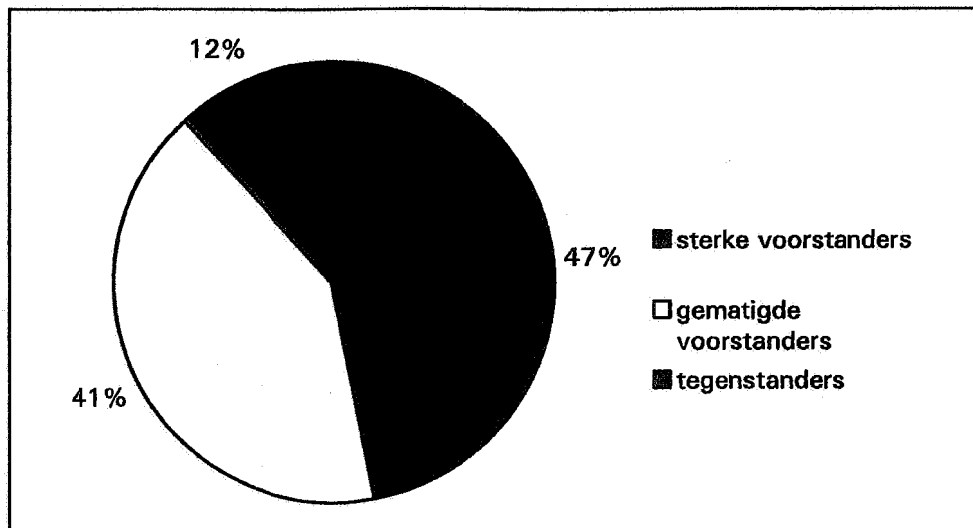
Het veldwerk van het kwantitatieve onderzoek is uitgevoerd in de periode van 5 tot en met 17 november 2002. Hierbij is gebruik gemaakt van het accesspanel NIPO CAPI@HOME. In totaal is een representatieve steekproef van 1.334 personen van 18 jaar en ouder ondervraagd.

Houding

Van de respondenten staat 41% zeer positief en 40% 'gewoon' positief tegenover het opnemen van biometrische kenmerken in het paspoort. Naast deze houding is gevraagd naar een gedragsintentie: of men voor of tegen zou stemmen wanneer men zou mogen kiezen of deze techniek moet worden ingevoerd. Het resultaat komt sterk overeen met de houding: van de ondervraagden zou 47% zeker voor de invoering van biometrie in het paspoort stemmen, 41% waarschijnlijk voor en 8% waarschijnlijk of zeker tegen, terwijl 4% het niet weet.

Om inzicht te krijgen in de argumenten en motieven van voor- en tegenstanders van biometrie, wordt in de kwantitatieve rapportage een onderscheid gemaakt tussen drie groepen respondenten:

- *sterke voorstanders (47%)*, respondenten die zeker voor zouden stemmen
- *gematigde voorstanders (41%)*, respondenten die waarschijnlijk voor zouden stemmen
- *tegenstanders (12%)*, respondenten die waarschijnlijk of zeker tegen zouden stemmen, of het nog niet weten.

De grootte van drie groepen met een verschillende stemintentie ten aanzien van biometrie

Wanneer we de houding ten aanzien van biometrie in verband brengen met geslacht, leeftijd en opleiding, blijkt het volgende:

- mannen zijn iets positiever over biometrie dan vrouwen
- ouderen zijn iets positiever over biometrie dan jongeren
- bij vrouwen zijn lager opgeleiden iets positiever over biometrie dan hoger opgeleiden
- bij mannen zijn middelbaar opgeleiden iets positiever over biometrie dan lager en hoger opgeleiden.

Methoden

Er zijn drie mogelijke manieren voorgelegd waarop biometrie kan worden toegepast: de irisscan, de vingerafdruk en de gezichtsscan. De irisscan blijkt daarbij het meest aan te spreken, vooral bij de sterke voorstanders van biometrie. Deze techniek wordt als het veiligst van de drie methoden beoordeeld. Respondenten geven daarbij aan dat van de drie lichaamskenmerken (iris, vinger en gelaat) de iris het minst veranderlijk is. Na de iris spreekt de vingerafdruk het meest aan, met name bij de tegenstanders van biometrie. Deze techniek wordt als even snel en prettig als de irisscan beoordeeld, maar minder veilig. Onderscheidend kenmerk van de vingerafdruk is de bekendheid van de techniek. Het kwalitatieve onderzoek laat echter zien dat de vingerafdruk nogal eens geassocieerd wordt met criminaliteit. De gelaatsscan blijkt het minst aan te spreken: deze methode scoort op alle onderdelen het laagst.

Voor- en nadelen

De grootste voordelen van de invoering van biometrie zijn volgens de ondervraagden de bestrijding van look alike fraude en de afgenomen vervalsbaarheid van het paspoort. Voor- en tegenstanders van biometrie noemen deze voordelen even vaak. Het vervalsen en het plegen van look alike fraude met het biometrisch paspoort wordt door de respondenten als veel moeilijker ingeschat dan met het huidige paspoort.

De vaakst genoemde nadelen van biometrie hebben te maken met een inbreuk op de privacy die met de invoering van biometrie gemoeid zou zijn. Het lijkt er daarbij vooral om te gaan dat men bij de invoering van biometrie geen controle heeft over waar de biometrische gegevens terecht komen en wie erbij kan, en dat de overheid dan alles over mensen te weten kan komen.

Andere nadelen die genoemd worden hebben te maken met de kosten van de techniek en de tijd die gemoeid is met controle op biometrische kenmerken.

Uit het kwalitatief onderzoek komt naar voren dat men nogal eens denkt dat er een koppeling zal plaatsvinden met een algemene database. Men blijkt hier niet uitsluitend een nadelige kant aan te zien. Een positief gevolg zou kunnen zijn dat identificatie en opsporing worden vergemakkelijkt.

Vergeleken met de sterke en gematigde voorstanders van biometrie, noemen tegenstanders relatief vaak de onbetrouwbaarheid van de techniek als nadeel. Ook wanneer direct wordt gevraagd naar de betrouwbaarheid zien we dit terug: van alle ondervraagden denkt een ruime meerderheid dat de techniek betrouwbaar tot zeer betrouwbaar is. Bij de tegenstanders is dit minder dan de helft van de ondervraagden. Andere nadelen die door de tegenstanders worden genoemd hebben te maken met mogelijk misbruik van biometrische gegevens door criminelen: biometrische gegevens kunnen misbruikt worden en criminelen kunnen alles over mensen te weten komen door het stelen van een biometrisch paspoort. Bovendien vinden tegenstanders relatief vaak dat door invoering van biometrie Nederland veel te veel een politiestaat wordt. Hierbij moet bedacht worden dat de groep tegenstanders uit slechts 12% van de bevolking bestaat.

Achterliggende motieven

Gevraagd is welke redenen de overheid heeft voor de invoering van biometrie. Volgens de ondervraagden zijn de belangrijkste redenen het tegengaan van het misbruik van paspoorten, de bestrijding van de criminaliteit en het tegengaan van illegaal verblijf in Nederland. Vergeleken met de sterke voorstanders blijkt dat tegenstanders van biometrie vaker denken dat biometrie wordt ingevoerd om meer greep te krijgen op de burgers, om burgers beter in de gaten te kunnen houden en dat dit onder druk van de Verenigde Staten gebeurt.

Vrijwel alle respondenten vinden dat regels en wetten belangrijk zijn om burgers te beschermen tegen misbruik van hun gegevens door de overheid. Veel respondenten zijn bovendien van mening dat de overheid te veel door regels beperkt wordt bij het opsporen van criminelen en dat het bestrijden van criminaliteit belangrijker is dan de bescherming van privacy. Voor tegenstanders van biometrie geldt dit echter in minder sterke mate dan voor voorstanders. Ook houden tegenstanders meer rekening met de mogelijkheid dat we in de toekomst een regering krijgen die misbruik maakt van de persoonsgegevens van burgers.

Een ruime meerderheid van de ondervraagden denkt dat de overheid zorgvuldig met persoonsgegevens omgaat. Bovendien denkt men dat de overheid zorgvuldiger met biometrische gegevens zal omgaan dan zij tot dusver met persoonsgegevens heeft gedaan. Hetzelfde beeld zien we als het gaat om optreden tegen misbruik van gegevens: men denkt vaker dat de

overheid voldoende zal doen tegen misbruik van biometrische gegevens dan de overheid nu doet tegen misbruik van persoonsgegevens.

Wanneer we voor- en tegenstanders met elkaar vergelijken, zien we dat de tegenstanders in veel sterkere mate van mening zijn dat de overheid onzorgvuldig met hun gegevens omgaat en onvoldoende optreedt tegen misbruik. Men verwacht niet dat dit bij biometrische gegevens anders zal zijn.

Er is een duidelijk verband tussen de houding ten aanzien van biometrie en de houding ten aanzien van een algemene identificatieplicht en preventief fouilleren. Het verband tussen de houding ten aanzien van biometrie en de houding ten aanzien van het vertrouwen in technologische vooruitgang is daarentegen klein.

Toepassingen

Aan de respondenten is een aantal situaties voorgelegd waarin hun biometrische kenmerken worden geverifieerd, met de vraag in hoeverre deze situaties bezwaarlijk worden gevonden. Het minste bezwaar bestaat tegen controle op biometrische kenmerken op het gemeentehuis en op Schiphol. De meeste weerstand wordt opgeroepen door een situatie waarin banken op biometrische kenmerken gaan controleren en wanneer men tijdens een demonstratie op biometrische kenmerken zou worden gecontroleerd. Ook in deze laatste situatie heeft een meerderheid van de respondenten echter nog altijd geen of weinig bezwaar tegen controle op biometrische kenmerken.

Uit het kwalitatieve onderzoek blijkt dat men soms bevreemd is dat er te pas en te onpas gebruik gemaakt gaat worden van de techniek. Sommigen stellen dan ook dat de techniek/controle alleen toegepast mag worden in situaties die nu al geregeld zijn via de Wet op de Identificatieplicht.

Van de ondervraagden denkt een ruime meerderheid dat selectief op biometrische kenmerken zal worden gecontroleerd. Voorstanders van biometrie vinden dit relatief vaak een goede zaak, tegenstanders relatief vaak een slechte zaak. Ook ten aanzien van het gebruik van biometrie ten behoeve van identificatie van personen staat een meerderheid van de respondenten positief tot zeer positief. Het verband met de houding ten aanzien van biometrie ten behoeve van verificatie is zeer groot, wat erop duidt dat deze toepassingen als weinig verschillend worden gezien. Het opnemen van biometrische kenmerken in visa, waarbij de kenmerken door andere landen worden beheerd, gaat de respondenten te ver: een (kleine) meerderheid van de respondenten vindt deze toepassing van biometrie bezwaarlijk tot zeer bezwaarlijk.

Persoonlijke consequenties

Sinds het paspoort in oktober 2001 is vernieuwd, worden alle paspoorten op één centrale plaats gemaakt. Diegenen die een paspoort aanschaffen, moeten daarom twee keer naar het gemeentehuis: één keer om het paspoort aan te vragen en één keer om het op te halen. Een meerderheid van 57% heeft weinig of geen bezwaar tegen deze procedure, 42% heeft dat wel.

Een meerderheid vindt de periode tussen het aanvragen en het ophalen van het reisdocument vanaf vijf tot zes dagen te lang worden.

Een meerderheid van de respondenten vindt het onredelijk dat een paspoort met biometrische kenmerken duurder wordt dan het huidige paspoort. Kijken we naar de bedragen waarbij het paspoort 'duur' en 'goedkoop' wordt gevonden, dan blijkt de optimale prijsstelling tussen de 45 en 49 euro te liggen: bij dit bedrag is het percentage personen dat het paspoort als duur beschouwt even groot als het percentage dat het paspoort goedkoop vindt: boven de vijftig euro vindt meer dan de helft van de respondenten het paspoort duur en daalt ook het percentage dat het paspoort goedkoop vindt navenant.

Op dit moment is er geen afzonderlijk paspoort nodig voor kinderen jonger dan 16 jaar. Deze kinderen kunnen worden bijgeschreven in het paspoort van de ouders. De overheid overweegt om dit af te schaffen, zodat ook kinderen jonger dan 16 jaar een eigen paspoort moeten hebben om te reizen. Van de ondervraagden vindt 67% dit niet (zo) bezwaarlijk, terwijl 28% wel bezwaar heeft. In huishoudens met drie of meer personen (waar kinderen jonger dan 16 jaar aanwezig zouden kunnen zijn) is meer bezwaar dan in andere huishoudens. Als redenen voor dit bezwaar noemt men onder meer dat kinderen dan gemakkelijker ontvoerd kunnen worden of weg kunnen lopen, ouders niet meer kunnen aantonen dat kinderen van hen zijn en gezinnen op kosten worden gejaagd.

INLEIDING

Het agentschap Basisadministratie Persoonsgegevens en Reisdocumenten van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK/BPR) onderzoekt de mogelijkheden van toepassing van biometrie in de nieuwe generatie reisdocumenten. Met opname van dergelijke kenmerken worden de mogelijkheden tot verificatie van de identiteit uitgebreid, waardoor fraude met reisdocumenten effectiever kan worden bestreden.

Als onderdeel van de haalbaarheidsstudie heeft de Rijksvoorlichtingsdienst/Publiek en Communicatie aan VELDKAMP opdracht gegeven onderzoek uit te voeren naar de kennis en houding van de burger ten opzichte van biometrie in het algemeen, en van biometrische toepassingen in reisdocumenten in het bijzonder. Dit onderzoek is in twee fasen uitgevoerd. In een eerste kwalitatieve fase zijn kennis en houding geïnventariseerd, en zijn mogelijke argumenten voor en tegen biometrie in kaart gebracht. In een tweede fase is deze informatie vervolgens gekwantificeerd bij een representatieve steekproef van 1.334 personen van 18 jaar en ouder.

Het voorliggende rapport bevat de rapportage van beide onderzoeksdelen. Het eerste deel bevat de rapportage van het kwantitatieve onderzoek en het tweede deel bevat de rapportage van het kwalitatieve onderzoek.

Kwantitatieve fase

In dit deel is als hoofdingang gekozen voor de houding ten aanzien van biometrie. Door resultaten uit te splitsen naar de mate waarin men voor- of tegenstander van de invoering van biometrie is, kan inzicht worden verkregen in de grondslagen van deze houding. Deze informatie kan een leidraad bieden voor een te voeren communicatiestrategie bij de invoering van biometrie.

Achtereenvolgens wordt aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- de houding ten aanzien van biometrie (hoofdstuk 1)
- de voor- en nadelen van biometrie (hoofdstuk 2)
- achterliggende motieven (hoofdstuk 3)
- toepassingen van biometrie (hoofdstuk 4)
- persoonlijke consequenties (hoofdstuk 5)
- verband met politieke voorkeur en mediagebruik (hoofdstuk 6).

Wanneer in dit rapport gesproken wordt over significante verschillen, wil dit zeggen dat het gaat om verschillen waarvan met 95% zekerheid kan worden gezegd dat deze niet op het toeval berusten. De resultaten worden voorts weergegeven in afgeronde percentages, waarbij percentages met de eerste decimaal ≥ 5 naar boven zijn afgerond en percentages met een decimaal < 5 naar beneden. Ontstaan hierdoor bij optelling kolom- of rijtotaal groter of kleiner dan 100, dan zijn deze niet gecorrigeerd.

Kwalitatieve fase

Dit deel begint met de onderzoeksverantwoording. Vervolgens worden de bevindingen van de groepsdiscussies uiteengezet. Indien de resultaten hiertoe aanleiding geven is onderscheid gemaakt tussen de doelgroepen.

Voor een goed begrip dient te worden opgemerkt dat kwalitatief onderzoek vooral verkennend en inventariserend van aard is. De resultaten kunnen gelden als indicaties, maar niet als bewezen zekerheden, citaten hebben alleen illustratieve waarde. Een citaat van een respondent wordt aangegeven door middel van dubbele aanhalingstekens. De citaten zijn af en toe taalkundig gecorrigeerd, vanzelfsprekend op een wijze die de strekking van de uitspraak niet aantast.

Als bijlagen bij dit rapport zijn de veldwerkverantwoording en de vragenlijst van het kwantitatieve deel en de checklist van het kwalitatieve deel opgenomen. Het tabellenboek en de antwoorden op de open vragen zijn in een apart rapport opgeleverd.

KWANTITATIEF DEEL

1. HOUDING

1.1 Biometrie in het nieuwe paspoort

Bij de introductie van biometrie aan de respondenten is de volgende uitleg gehanteerd.

Op dit moment onderzoekt de overheid de mogelijkheden om biometrische kenmerken op te nemen in het paspoort. Dit kunnen vingerafdrukken zijn, kenmerken van de ogen (iris) of kenmerken van het gezicht. Omdat deze kenmerken bij ieder mens uniek zijn, kunnen ze worden gebruikt om te controleren of u bent wie u zegt te zijn. In de praktijk gaat dit als volgt in zijn werk:

- *Als u een nieuw paspoort aanvraagt worden uw biometrische kenmerken opgenomen en opgeslagen op een chip.*
- *Deze chip wordt opgenomen in uw paspoort.*
- *Als u zich moet legitimeren wordt, naast de gebruikelijke controle, ook uw vingerafdruk, iris of gelaat gescand en vergeleken met de chip op uw paspoort. Dit gebeurt met geautomatiseerde apparatuur.*
- *Als deze overeenstemmen is aangetoond dat het paspoort bij u hoort.*
- *Er wordt alleen op biometrische kenmerken gecontroleerd als men twijfelt of u bent wie u zegt te zijn.*

Allereerst is gevraagd of de respondenten bekend waren met deze ontwikkeling. Van de respondenten geeft 53% aan hiervan op de hoogte te zijn, 46% is hier niet van op de hoogte en 1% weet het niet. Vervolgens is gevraagd of men positief of negatief staat tegenover het opnemen van biometrische kenmerken in het paspoort.

Tabel 1.1 De houding ten aanzien van biometrie.

	houding
• zeer positief	41
• positief	40
• middenpositie	15
• negatief	2
• zeer negatief	1
• weet niet	2
	81 %
	3 %

Van de respondenten heeft 81% een positieve houding tegenover het opnemen van biometrische kenmerken in het paspoort. Van de resterende respondenten neemt 15% een middenpositie in, 2% is negatief en 1% zeer negatief, terwijl 2% het niet weet.

Naast de houding is gevraagd naar een gedragsintentie: gevraagd is of men voor of tegen zou stemmen wanneer men zou mogen kiezen of deze techniek moest worden ingevoerd.

Tabel 1.2 De stemintentie ten aanzien van biometrie.

	stemintentie
• zeker voor	47
• waarschijnlijk voor	41
• waarschijnlijk tegen	6
• zeker tegen	2
• weet niet	4
	88%
	8%

De stemintentie komt sterk overeen met de houding: van de ondervraagden zou 47% zeker voor de invoering van biometrie in het paspoort stemmen, 41% waarschijnlijk voor en 8% waarschijnlijk of zeker tegen, terwijl 4% het niet weet.

1.2 Voor- en tegenstanders

Om inzicht te krijgen in de argumenten en motieven van voor- en tegenstanders van biometrie, wordt in dit rapport een onderscheid gemaakt tussen drie groepen respondenten:

- *sterke voorstanders (47%)*, respondenten die zeker voor zouden stemmen
- *gematigde voorstanders (41%)*, respondenten die waarschijnlijk voor zouden stemmen en
- *tegenstanders (12%)*, respondenten die waarschijnlijk of zeker tegen zouden stemmen of het nog niet weten.

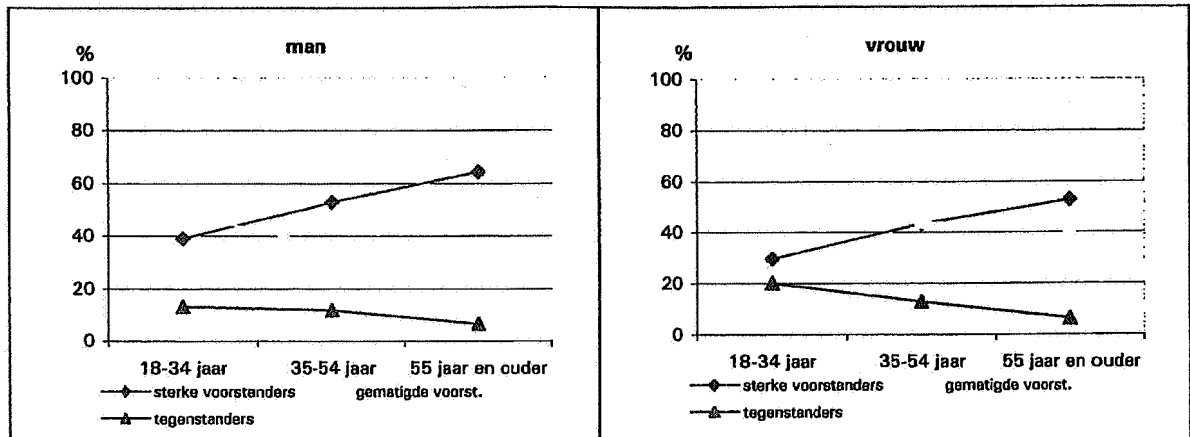
Om een eerste beeld te krijgen van de voor- en tegenstanders geven we in de volgende tabel een verdeling van deze groepen over sekse en leeftijd.

Tabel 1.3 De stemintentie ten aanzien van biometrie naar sekse en leeftijd.

	seks		leeftijd		
	man	vrouw	18-34 jaar	35-54 jaar	55 jaar en ouder
• sterke voorstanders	%	%	%	%	%
• gematigde voorstanders	52	42	34	48	59
• tegenstanders	38	45	50	40	35
• totaal	10	13	16	12	6
	100	100	100	100	100

In het algemeen blijken sterke voorstanders van biometrie vaker mannen dan vrouwen. Daarnaast is er een verband met leeftijd: oudere ondervraagden zijn vaker sterke voorstanders dan jongeren.

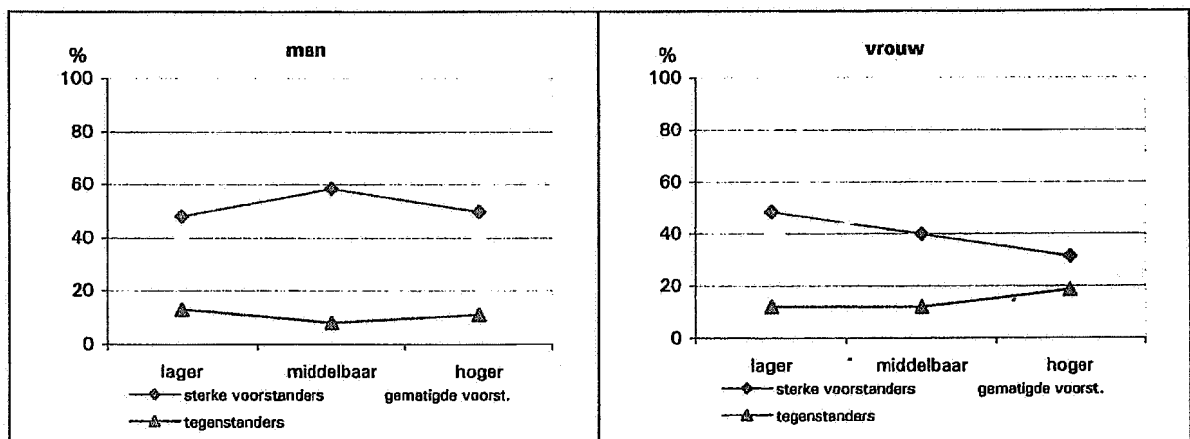
We kunnen ook bij mannen en vrouwen afzonderlijk een uitsplitsing naar leeftijd maken.

Figuur 1.1 De percentages sterke voorstanders, gematigde voorstanders en tegenstanders van biometrie uitgesplitst naar sekse en leeftijd.

Voorals mannen van 55 jaar en ouder zijn relatief vaak sterke voorstanders.

We kunnen ook een uitsplitsing van sekse en opleiding maken.

Figuur 1.2 De percentages sterke voorstanders, gematigde voorstanders en tegenstanders van biometrie uitgesplitst naar sekse en opleiding.

Bij mannen zien we de meeste sterke voorstanders onder middelbaar opgeleiden. Bij vrouwen neemt het aantal sterke voorstanders af bij hogere opleiding.

Kortom:

- mannen zijn positiever over biometrie dan vrouwen
- ouderen zijn positiever over biometrie dan jongeren
- bij vrouwen zijn lager opgeleiden positiever over biometrie dan hoger opgeleiden
- bij mannen zijn middelbaar opgeleiden positiever over biometrie dan lager en hoger opgeleiden.

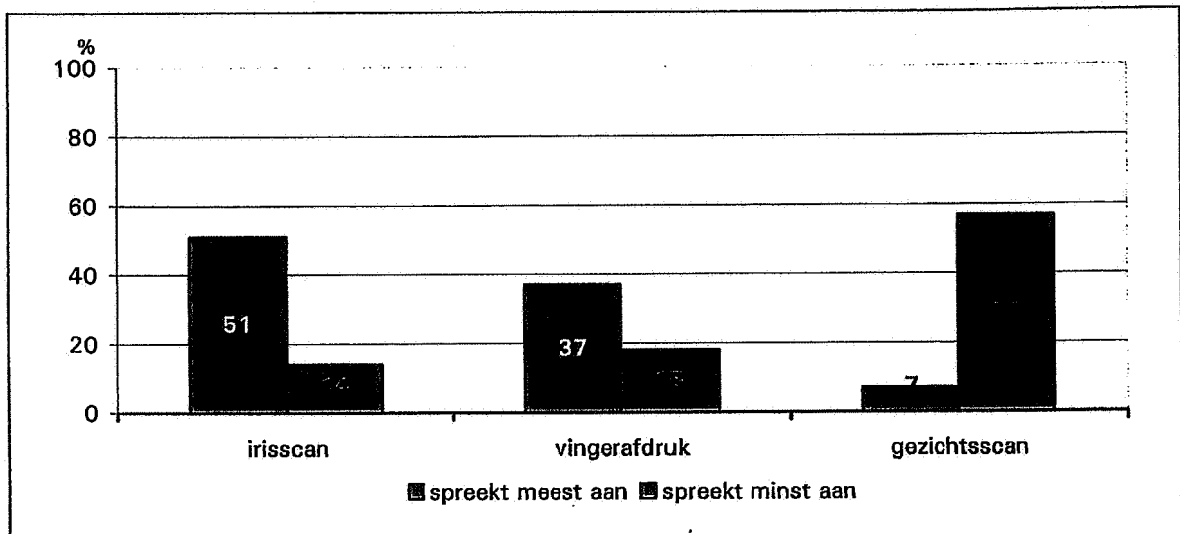
1.3 De drie methoden

Er zijn drie mogelijke manieren voorgelegd waarop biometrie kan worden toegepast. We geven eerst de exacte vraagtekst weer.

Er zijn drie mogelijke manieren waarop biometrie kan worden toegepast in het paspoort. Bij alle technieken worden kenmerken gecontroleerd die uniek zijn voor ieder mens en in de loop van het leven niet of nauwelijks veranderen.

- 1. De irisscan. Om een irisscan te maken moet je een paar seconden in een speciale camera kijken.*
- 2. De vingerafdruk. Voor het maken van een vingerafdruk leg je je wijsvinger een paar seconden op een apparaatje.*
- 3. De gezichtsscan. Hiervoor moet men korte tijd in een gewone videocamera kijken.*

Gevraagd is welke van deze technieken het meest en welke het minst aanspreekt.

Figuur 1.3 De aansprekendheid van de drie biometrische methoden in percentages. Percentages 'weet niet' (5% bij meest aansprekend en 10% bij minst aansprekend) zijn niet in de figuur opgenomen.

Een meerderheid van de respondenten vindt de irisscan het meest aansprekend, gevolgd door de vingerafdruk en de gezichtsscan. Kijken we naar de voor- en tegenstanders van biometrie, dan blijkt dat met name de sterke voorstanders vaak een voorkeur hebben voor de irisscan. Voor de gematigde voorstanders geldt hetzelfde, zij het in iets mindere mate. Voor de tegenstanders van biometrie is de vingerafdruk daarentegen het meest aansprekend.

In een open vraag is de reden voor de aantrekkelijkheid voor de drie opties in kaart gebracht. Redenen als 'snel', 'gemakkelijk', 'eenvoudig', 'prettig' en 'uniek kenmerk' worden daarbij bij alle toepassingen als reden voor de voorkeur genoemd. Ook is gevraagd waarom een bepaalde toepassing het minst aanspreekt. Bij deze vraag zien we bij alle toepassingen de factoren 'veranderlijk' (toestand iris, vinger, gelaat), 'niet uniek', 'tijdrovend' en 'inbreuk op privacy' terugkomen.

Daarnaast worden per methode aspecten genoemd die we niet of nauwelijks bij andere methoden terugvinden:

Irisscan:

- Positief: betrouwbaar, iris is relatief onveranderlijk (raakt niet snel beschadigd), 'mooie techniek' (waarbij ook termen als 'hip' en 'science fiction' vallen).
- Negatief: kan me er geen voorstelling van maken/weinig over bekend/eng, schadelijk voor de ogen, duur, 'indringend'.

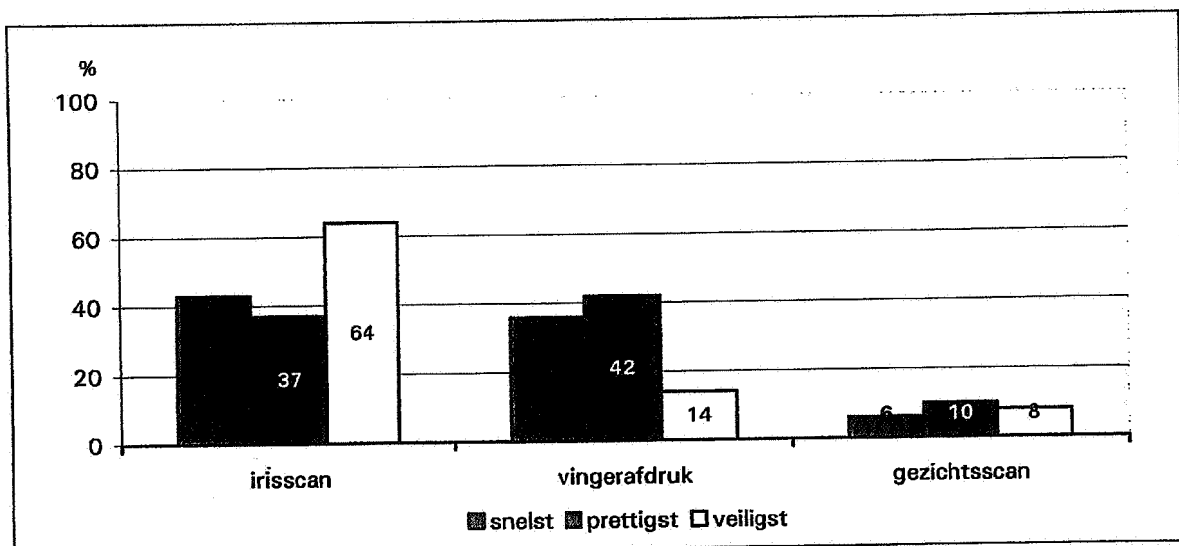
Vingerafdruk:

- Positief: bekende techniek/heeft zich bewezen, weinig stressvol/weinig persoonlijk
- Negatief: inkt (vieze handen, allergische reacties), criminaliserend, fraudegevoelig, diefstal/afhakken vingers, ongemakkelijk, onhygiënisch, ouderwets.

Gelaatsscan:

- Positief: goedkoop, 'minst eng', 'het veiligst voor de gezondheid'
- Negatief: fraudegevoelig, veranderlijk (vaak genoemd).

Naast een open inventarisatie, is via gesloten vragen geïnformeerd naar de snelheid, het gemak en de veiligheid van de drie methoden. Veiligheid is daarbij geoperationaliseerd als 'het moeilijkst door criminelen te vervalsen'.

Figuur 1.4 Beoordeling van snelheid controle, gemak van controle en veiligheid (fraudegevoeligheid).
 Leesvoorbeeld: 64% denkt dat irisscan het veiligst is, 14% de vingerafdruk en 8% de gezichtsscan.
 Percentages 'weet niet' (in dit voorbeeld 14%) zijn buiten beschouwing gelaten.

Als het gaat om de snelheid van controle en de mate waarin de controle prettig is, ontlopen de irisscan en de vingerafdruk elkaar weinig. De irisscan wordt echter wel als de veiligste toepassing beschouwd. De gezichtsscan scoort op alle onderdelen het laagst.

Kijken we naar de voor- en tegenstanders van biometrie, dan blijkt dat bij de sterke voorstanders de irisscan op alle criteria het hoogst scoort. De gematigde voorstanders zijn van mening dat de irisscan het snelst en het minst fraudegevoelig is, maar vinden de vingerafdruk prettiger. Ook de tegenstanders denken dat de irisscan het minst fraudegevoelig is, maar denken dat de vingerafdruk zowel prettiger als sneller is.

Geconcludeerd kan worden dat de irisscan het meest aanspreekt, vooral bij de sterke voorstanders van biometrie. Deze techniek wordt als het veiligst van de drie methoden beoordeeld. Respondenten geven daarbij aan dat van de drie lichaamskenmerken (iris, vinger en gelaat) de iris het minst veranderlijk is. Na de iris spreekt de vingerafdruk het meest aan, met name bij de tegenstanders van biometrie. Deze techniek wordt als even snel en prettig als de irisscan beoordeeld, maar minder veilig. Onderscheidend kenmerk van de vingerafdruk is de bekendheid van de techniek die eraan ten grondslag ligt. Het minst aansprekend is de gelaatsscan: deze methode scoort op alle onderdelen het laagst.

2. VOOR- EN NADELEN

2.1 Spontaan genoemde voor- en nadelen

Direct na de introductie van biometrie, is bij de respondenten in een open vraag naar de voor- en nadelen geïnformeerd. De antwoorden op deze vragen zijn na afloop van het onderzoek gecodeerd. Allereerst geven we een opsomming van de genoemde voordelen, waarbij we een uitsplitsing maken naar voor- en tegenstanders.

Tabel 2.1 Spontaan genoemde voordelen van biometrie (meer antwoorden mogelijk). Significante afwijkingen van het totaal zijn in rood weergegeven.

	sterke voorstanders	gematigde voorstanders	tegenstanders	totaal
<i>antwoorden die te maken hebben met...</i>	%	%	%	%
• look alike fraude	42	36	31	38
• vervalsen	38	35	30	36
• fraude (algemeen)	16	14	14	15
• veiligheid (algemeen)	9	14	7	11
• minder diefstal	4	4	2	4
• snelheid controle	2	3	3	2
• gemakkelijker opsporen	2	2	3	2

De meeste voordelen die worden genoemd hebben te maken met *look alike fraude*: er kan minder gebruik worden gemaakt van gestolen paspoorten, door biometrische kenmerken wordt het paspoort een nog unieker document, het is beter vast te stellen dat het paspoort bij de drager van dat paspoort hoort, en dergelijke. Ook noemt men vaak als voordeel dat het paspoort met biometrische kenmerken moeilijker te vervalsen is. Er zijn twee verschillen tussen voor- en tegenstanders van biometrie in de voordelen die men noemt: sterke voorstanders noemen vaker voordelen die te maken hebben met look alike fraude, gematigde voorstanders vaker voordelen die te maken hebben met veiligheid in het algemeen.

Vervolgens kijken we naar de spontaan genoemde nadelen van biometrie.

Tabel 2.2 Spontaan genoemde nadelen van biometrie (meer antwoorden mogelijk). Significante afwijkingen van het totaal zijn in rood weergegeven.

	sterke voorstanders	gematigde voorstanders	tegenstanders	totaal
antwoorden die te maken hebben met...	%	%	%	%
• inbreuk privacy	7	23	24	16
• tijdrovend	9	14	14	12
• kosten	9	15	10	12
• wachttijd aanvragen-ophalen	6	5	4	6
• onbetrouwbaarheid technologie	2	4	13	4
• veranderingen lichaam (betrouwbaarheid)	2	6	3	4
• misbruik door criminelen	1	5	9	4
• misbruik door overheid	1	3	3	2
• diefstal lichaamsdelen, gijzeling	1	2	3	2
• koppeling andere gegevens	0	2	2	1
• namaken biometr. kenmerken	1	1	2	1
• inbreuk zelfbeschikkingsrecht	0	1	2	1
• voel me net een crimineel	0	1	3	1
• grote gevolgen van fouten	0	0	2	0

De percentueel meest genoemde nadelen hebben te maken met de inbreuk op de privacy die met de invoering van biometrie gemoeid zou zijn. Sommige respondenten hebben de indruk dat door de invoering van biometrie de overheid alles over ze te weten komt, wat een "Big Brother is watching you-gevoel" oproept. De twee andere nadelen die het meest worden genoemd zijn meer praktisch van aard: controle op biometrische kenmerken zou tijdrovend zijn en hoge kosten met zich meebrengen. Tussen de drie groepen kunnen de volgende verschillen worden geconstateerd:

- sterke voorstanders van biometrie noemen de privacy-, tijd- en kostenargumenten minder vaak
- gematigde voorstanders noemen deze argumenten juist vaker
- tegenstanders noemen het privacy- en tijdsargument ook relatief vaak, maar noemen daarnaast relatief vaak onbetrouwbaarheid van de techniek en mogelijk misbruik van biometrische gegevens door criminelen als nadelen.

2.2 Voorgelegde voor- en nadelen

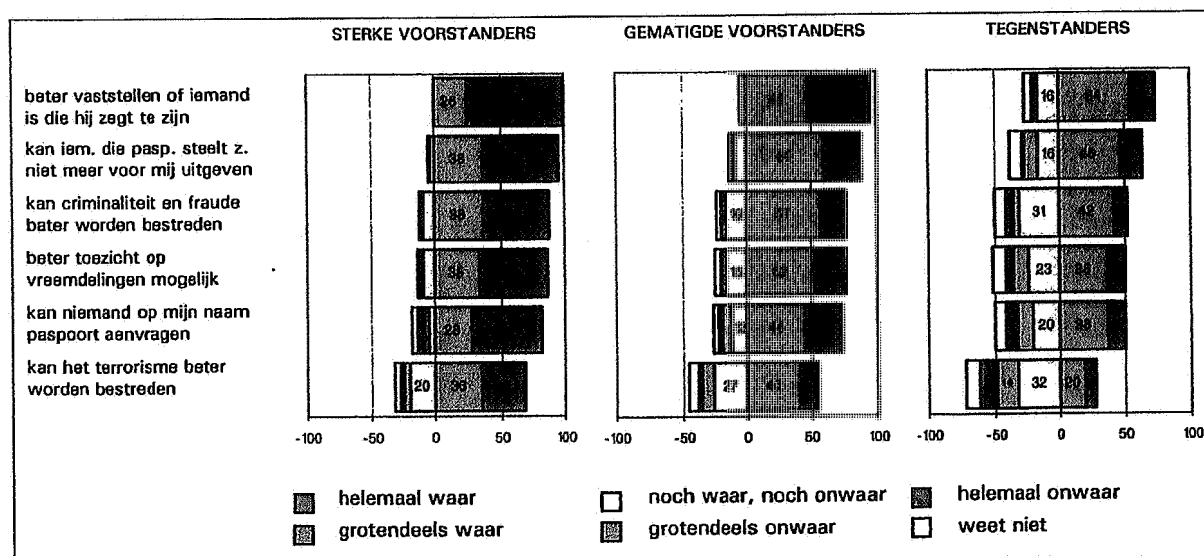
Naast de spontaan genoemde voor- en nadelen, is aan de respondenten een aantal voor- en nadelen van opname van biometrische kenmerken in het paspoort voorgelegd. Men kon daarbij kiezen uit vijf antwoordmogelijkheden. Bij de voordelen van 'helemaal waar' tot 'helemaal niet waar'; bij de nadelen van 'helemaal mee eens' tot 'helemaal niet mee eens'. Allereerst kijken we naar de voorgelegde voordelen.

Tabel 2.3 De voorgelegde voordelen van de invoering van biometrie.

	helemaal waar	grotendeels waar	noch waar, noch onwaar	grotendeels onwaar	helemaal onwaar	weet niet
<i>Bij opname van biometrie in het paspoort</i>	%	%	%	%	%	%
• kan er beter worden vastgesteld of iemand diegene is die hij of zij zegt te zijn	56	39	3	0	0	1
• kan iemand die mijn paspoort steelt zich niet meer voor mij uitgeven	41	48	6	2	0	2
• kan criminaliteit en fraude beter worden bestreden	33	46	14	2	1	3
• kan een beter toezicht op vreemdelingen worden gehouden	35	42	13	4	2	4
• kan niemand op mijn naam een paspoort aanvragen	39	35	9	5	5	5
• kan het terrorisme beter worden bestreden	22	36	24	8	4	6

Voordelen die te maken hebben met toegenomen verificatiemogelijkheden en beperking van de look alike fraude krijgen de meeste bijval. Minder vaak, maar nog altijd door een meerderheid, worden voordelen van toepassing gevonden die te maken hebben met toezicht op vreemdelingen, op andermans naam een paspoort aanvragen en bestrijding van het terrorisme.

Wanneer we de mate waarin men genoemde voordelen van toepassing vindt uitsplitsen naar voor- en tegenstanders van de invoering van biometrie, is het beeld als volgt.

Figuur 2.1 Mate waarin voor- en tegenstanders het eens zijn met de voorgelegde voordelen van biometrie.

Sterke voorstanders vinden de genoemde voordelen in de meeste gevallen 'waar', gevolgd door de gematigde voorstanders en de tegenstanders. Tegenstanders zijn het relatief vaak eens met de argumenten dat met biometrie beter is vast te stellen of iemand is die hij of zij zegt te zijn en dat iemand die een paspoort steelt zich dan niet meer voor hem of haar kan uitgeven. Vergeleken met de sterke voorstanders zijn de tegenstanders het relatief vaak oneens met de

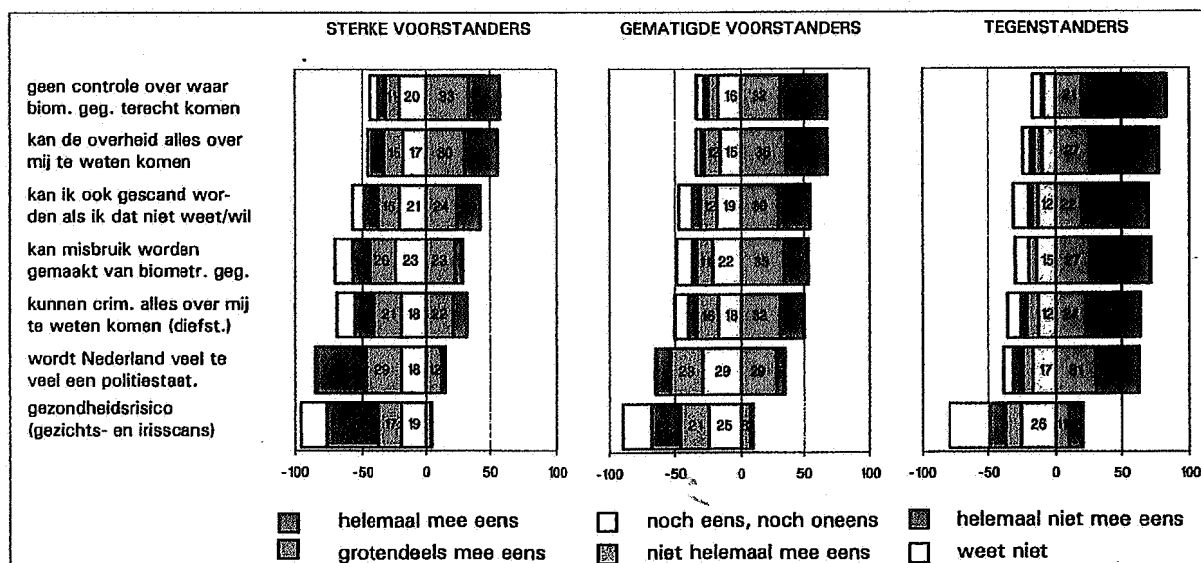
stelling dat met biometrie het terrorisme beter kan worden bestreden, een beter toezicht op vreemdelingen kan worden gehouden en niemand op hun naam een paspoort kan aanvragen.

Wanneer we kijken naar de nadelen is het beeld als volgt.

Tabel 2.4 De voorgelegde nadelen van de invoering van biometrie.

	helemaal mee eens	beetje mee eens	noch eens, noch oneens	niet helemaal mee eens	helemaal niet mee eens	weet niet
<i>Bij opname van biometrie in het paspoort</i>	%	%	%	%	%	%
• heb ik geen controle over waar mijn biometrische gegevens terecht komen en wie erbij kan	33	31	17	9	4	7
• kan de overheid alles over mij te weten komen	31	32	15	13	6	3
• kan ik ook gescand worden als ik dat niet weet of niet wil	24	26	19	13	8	10
• kan er misbruik worden gemaakt van mijn biometrische gegevens	15	28	22	14	8	12
• kunnen criminelen alles over mij te weten komen als ze mijn paspoort stelen	16	26	17	17	11	12
• wordt Nederland veel te veel een politiestaat	7	21	22	24	23	2
• ontstaat er een gezondheidsrisico door de gezichts- en irisscans	3	6	22	18	29	22

Een meerderheid van de respondenten is het een beetje of helemaal eens met de stellingen dat men bij de invoering van biometrie geen controle heeft over waar de biometrische gegevens terecht komen en wie erbij kan, en dat de overheid dan alles over mensen te weten kan komen. De helft van de respondenten is het eens met de stelling dat men ook gescand kan worden wanneer men dat niet weet of niet wil. Met de overige stellingen is slechts een minderheid het eens; met name de stelling dat door de invoering van biometrie een gezondheidsrisico ontstaat wordt door weinig respondenten onderschreven.

Figuur 2.2 Mate waarin voor- en tegenstanders het eens zijn met de voorgelegde nadelen van biometrie.

De voor- en tegenstanders van biometrie ontlopen elkaar het minst in de mate waarin zij het eens zijn met de stelling dat de overheid dan alles over de burgers te weten kan komen en dat men geen controle heeft over waar de biometrische gegevens terecht komen. De grootste verschillen zien we bij de stellingen dat Nederland dan veel te veel een politiestaat wordt, dat misbruik kan worden gemaakt van biometrische gegevens en dat criminelen alles over mensen te weten kunnen komen door het stelen van een biometrische paspoort: tegenstanders van biometrie zijn het vaker met deze stellingen eens dan voorstanders.

2.3 Veiligheid en fraude

Naast de voor- en nadelen van biometrie, is gevraagd naar een inschatting van de vervalsbaarheid en look alike fraude. Omdat deze vragen ook zijn gesteld voor het huidige paspoort (het model dat in oktober 2001 is geïntroduceerd)¹, kan een vergelijking tussen het paspoort met en zonder biometrie worden gemaakt.

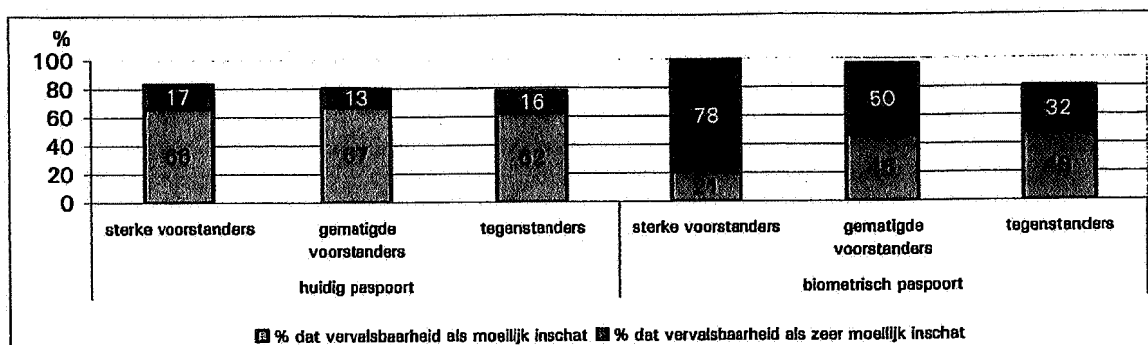
Tabel 2.5 Veiligheid huidige paspoort en paspoort met biometrische kenmerken.

	vervalsbaarheid		look alike fraude	
	huidig paspoort	biometrisch paspoort	huidig paspoort	biometrisch paspoort
	%	%	%	%
• zeer moeilijk	15	61	8	55
• moeilijk	66	34	62	40
• gemakkelijk	4	1	15	2
• zeer gemakkelijk	0	0	1	0
• weet niet	14	4	13	4

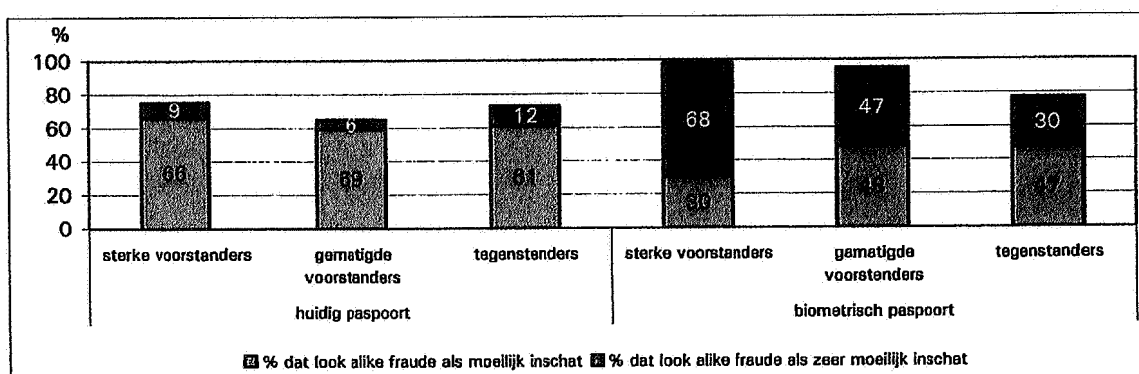
Het vervalsen en het plegen van look alike fraude met het huidige paspoort wordt door een meerderheid van de respondenten als moeilijk tot zeer moeilijk ingeschat. Bij het paspoort met biometrische kenmerken is deze meerderheid echter aanzienlijk groter: 95% van de ondervraagden denkt dat beide vormen van fraude moeilijk tot zeer moeilijk zijn.

Het gepercipieerde verschil in veiligheid tussen het huidige en het biometrisch paspoort is dus groot te noemen. Interessant is dat de toename in veiligheid van het biometrisch paspoort ten opzichte van het huidige paspoort verschillend wordt beoordeeld door voor- en tegenstanders van biometrie. Dit blijkt wanneer we de percentages respondenten vergelijken die de vervalsbaarheid en look alike fraude van beide typen paspoorten als 'zeer moeilijk' beoordelen.

¹ Hierbij is een korte toelichting van de veiligheidskenmerken van dit type paspoort gegeven. Voor de exacte tekst zie vraag 100 van de vragenlijst.

Figuur 2.3 De ingeschatte vervalsbaarheid van het huidige en biometrisch paspoort.

Figuur 2.4 De ingeschatte moeilijkheid van look alike fraude bij het huidige en biometrisch paspoort.

Er is geen verschil tussen de drie groepen wanneer het gaat om de beoordeling van veiligheid van het huidige paspoort. Wanneer we kijken naar het biometrisch paspoort, blijkt echter dat de vervalsbaarheid en look alike fraude door tegenstanders van biometrie veel minder vaak als 'zeer moeilijk' wordt ingeschat dan door sterke voorstanders van biometrie. De gematigde voorstanders nemen een tussenpositie in. Het percentage dat fraude met beide typen paspoorten als (zeer) gemakkelijk inschat is overigens in alle groepen laag te noemen.

Daarnaast is gevraagd in hoeverre biometrie volgens de respondenten betrouwbaar is, dat wil zeggen dat de uitslag van de controle altijd juist is.

Tabel 2.6 De betrouwbaarheid van het biometrisch paspoort.

	sterke voorstanders	gematigde voorstanders	tegenstanders	totaal
	%	%	%	%
• zeer betrouwbaar	38 96	15 84	4 49	24 85
• betrouwbaar	58	69	45	61
• onbetrouwbaar	1 1	4 4	19 19	4 4
• zeer onbetrouwbaar	0	0	0	0
• weet niet	4	11	31	10

Een ruime meerderheid denkt dat de techniek betrouwbaar tot zeer betrouwbaar is. Dit geldt ook voor de sterke en gematigde voorstanders. Bij de tegenstanders gaat het hierbij om iets minder dan de helft van de ondervraagden. Opvallend is dat bijna een derde van deze groep aangeeft niet te weten hoe betrouwbaar de techniek is.

Tot slot is aan de respondenten gevraagd hoe belangrijk een veilig paspoort volgens hen is.

Tabel 2.7 Het belang van een veilig paspoort.

	sterke voorstanders	gematigde voorstanders	tegenstanders	totaal
	%	%	%	%
• heel belangrijk	88 99	77 98	67 94	81 98
• belangrijk	11	21	27	17

Een veilig paspoort wordt door tegenstanders van biometrie minder vaak als heel belangrijk beoordeeld dan door voorstanders. In alle groepen vindt een overgrote meerderheid de veiligheid van het paspoort echter belangrijk.

Samenvatting

Als we de resultaten van dit hoofdstuk samenvatten, kan gesteld worden dat volgens de respondenten de grootste voordelen van de invoering van biometrie de bestrijding van look alike fraude en de afgenomen vervalsbaarheid van het paspoort zijn. Voor- en tegenstanders van biometrie noemen deze voordelen even vaak. Het vervalsen en het plegen van look alike fraude met het biometrisch paspoort wordt door de respondenten als veel moeilijker ingeschat dan met het huidige paspoort. De percentueel meest genoemde nadelen van biometrie hebben te maken met een inbreuk op de privacy die met de invoering van biometrie gemoeid zou zijn: 18% noemt nadelen van deze aard. Het lijkt er daarbij vooral om te gaan dat men bij de invoering van biometrie geen controle heeft over waar de biometrische gegevens terecht komen en wie erbij kan, en dat de overheid dan alles over mensen te weten kan komen. Andere nadelen die relatief vaak genoemd worden hebben te maken met de kosten van de techniek en de tijd die gemoeid is met controle op biometrische kenmerken.

Vergeleken met de sterke en gematigde voorstanders van biometrie, noemen tegenstanders relatief vaak de onbetrouwbaarheid van de techniek als nadeel. Ook wanneer direct wordt gevraagd naar de betrouwbaarheid zien we dit terug: van alle ondervraagden denkt een ruime meerderheid dat de techniek betrouwbaar tot zeer betrouwbaar is. Bij de tegenstanders is dit minder dan de helft van de ondervraagden. Andere nadelen die door de tegenstanders worden genoemd hebben te maken met mogelijk misbruik van biometrische gegevens door criminelen: biometrische gegevens kunnen misbruikt worden en criminelen kunnen alles over mensen te weten komen door het stelen van een biometrisch paspoort. Bovendien vinden tegenstanders relatief vaak (62%) dat door invoering van biometrie Nederland veel te veel een politiestaat wordt.

3. ACHTERLIGGENDE MOTIEVEN

In dit hoofdstuk komt een aantal aspecten aan bod die een positieve of negatieve houding ten aanzien van biometrie zouden kunnen verklaren. Achtereenvolgens gaan we in op de redenen die de overheid volgens de respondenten heeft om biometrie in te voeren, de mate waarin de respondenten de overheid vertrouwen inzake biometrie en het vertrouwen in technologische vooruitgang van de respondenten.

3.1 Gepercipieerde redenen voor invoering

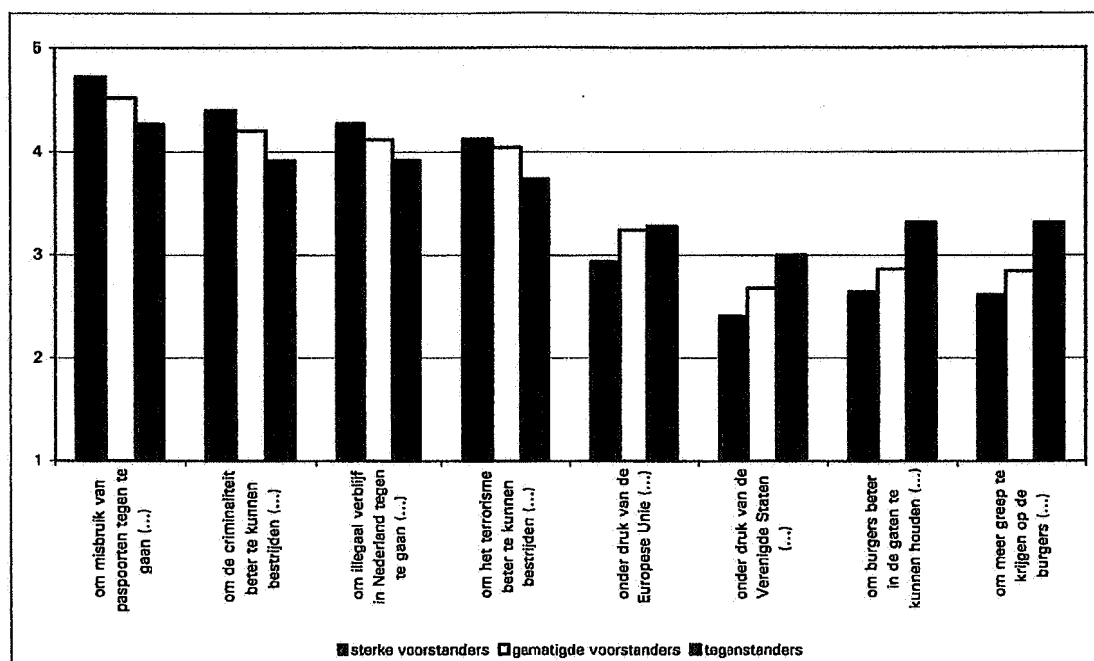
Aan de respondenten is een aantal mogelijke redenen voorgelegd die de overheid zou kunnen hebben om biometrie in te voeren. Gevraagd is in hoeverre men denkt dat dit belangrijke redenen zijn voor de invoering van biometrie. De respondenten konden hierbij kiezen uit 5 antwoordcategorieën: 'waarschijnlijk een heel belangrijke reden' tot 'waarschijnlijk helemaal geen reden'.

Tabel 3.1 De voorgelegde motieven voor de invoering van biometrie.

	waarschijnlijk heel belangrijke reden	waarschijnlijk belangrijke reden	misschien wel belangrijke reden	waarschijnlijk geen belangrijke reden	waarschijnlijk helemaal geen reden	weet niet
<i>De overheid voert biometrie in om</i>	%	%	%	%	%	%
• misbruik van paspoorten tegen te gaan	64	31	4	1	0	0
• de criminaliteit beter te kunnen bestrijden	42	44	11	2	1	1
• illegaal verblijf in Nederland tegen te gaan	39	43	13	3	1	2
• om het terrorisme beter te kunnen bestrijden	35	40	16	5	2	2
• onder druk van de Europese Unie	8	25	34	16	8	9
• om meer greep te krijgen op de burgers	8	20	27	28	15	3
• om burgers beter in de gaten te kunnen houden	7	22	29	26	14	2
• onder druk van de Verenigde Staten	6	14	27	22	21	9

Volgens de ondervraagden zijn de belangrijkste redenen voor de invoering van biometrie het tegengaan van het misbruik van paspoorten, de bestrijding van de criminaliteit en het tegengaan van illegaal verblijf in Nederland. De minst belangrijke redenen zijn meer greep krijgen op de burgers, burgers beter in de gaten kunnen houden en druk van de Verenigde Staten.

In onderstaande figuur zijn van deze items de gemiddelde scores van de drie groepen - sterke voorstanders, gematigde voorstanders en tegenstanders - tegen elkaar afgezet.

Figuur 3.1 Mate waarin voorgelegde motieven volgens voor- en tegenstanders van toepassing zijn. Per motief staat de gemiddelde score weergegeven (1-5), waarbij hogere scores duiden op een grotere waarschijnlijkheid.

Wanneer we de sterke voorstanders en de tegenstanders tegen elkaar afzetten blijkt dat tegenstanders wat vaker denken dat biometrie wordt ingevoerd om meer greep te krijgen op de burgers, om burgers beter in de gaten te kunnen houden en onder druk van de Verenigde Staten. Sterke voorstanders denken wat minder vaak dat deze redenen belangrijk zijn. De verschillen zijn het kleinst bij de items 'om het terrorisme beter te kunnen bestrijden', 'om illegaal verblijf in Nederland tegen te gaan' en 'onder druk van de Europese Unie'.

3.2 Vertrouwen in de overheid

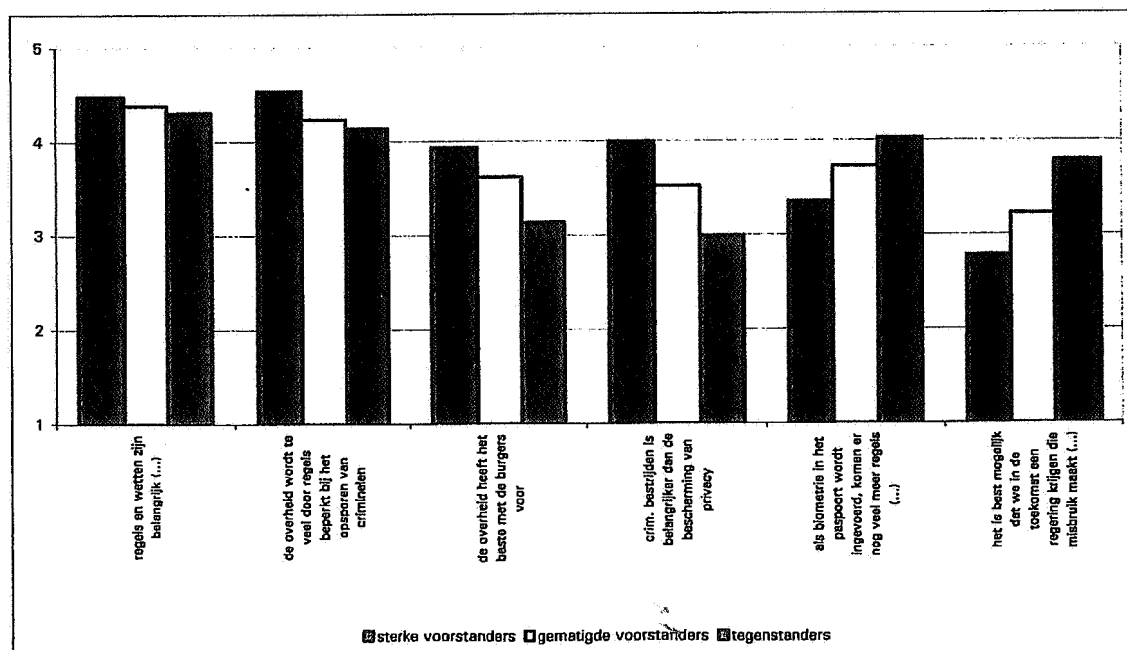
Het tweede thema dat is voorgelegd is het vertrouwen dat men heeft in de overheid als het gaat om biometrie.

Tabel 3.2 De voorgelegde items m.b.t. vertrouwen in de overheid.

	helemaal mee eens	beetje mee eens	nog eens, noch oneens	niet helemaal mee eens	helemaal niet mee eens	weet niet
• regels en wetten zijn belangrijk om burgers te beschermen tegen misbruik van hun gegevens door de overheid	%	%	%	%	%	%
• de overheid wordt te veel door regels beperkt bij het opsporen van criminelen	58	29	9	3	1	1
• het bestrijden van criminaliteit is belangrijker dan de bescherming van privacy	54	30	8	4	1	3
• de overheid heeft het beste met de burgers voor	30	32	19	12	6	1
• als biometrie in het paspoort wordt ingevoerd, komen er nog veel meer regels die de privacy van burgers aangaan	21	40	27	9	1	2
• het is best mogelijk dat we in de toekomst een regering krijgen die misbruik maakt van de persoonsgegevens van burgers	20	37	21	11	6	5
	10	28	27	18	11	7

De respondenten zijn het meest eens met de stelling dat regels en wetten belangrijk zijn om burgers te beschermen tegen misbruik van hun gegevens door de overheid en dat de overheid te veel door regels beperkt wordt bij het opsporen van criminelen. Ook zijn relatief veel mensen het eens met de stelling dat het bestrijden van criminaliteit belangrijker is dan de bescherming van privacy. De minste bijval krijgen de stellingen dat de invoering van biometrie de voorbode is van nog veel meer regels die de burgers aangaan en dat het best mogelijk is dat we in de toekomst een regering krijgen die misbruik maakt van de persoonsgegevens van burgers.

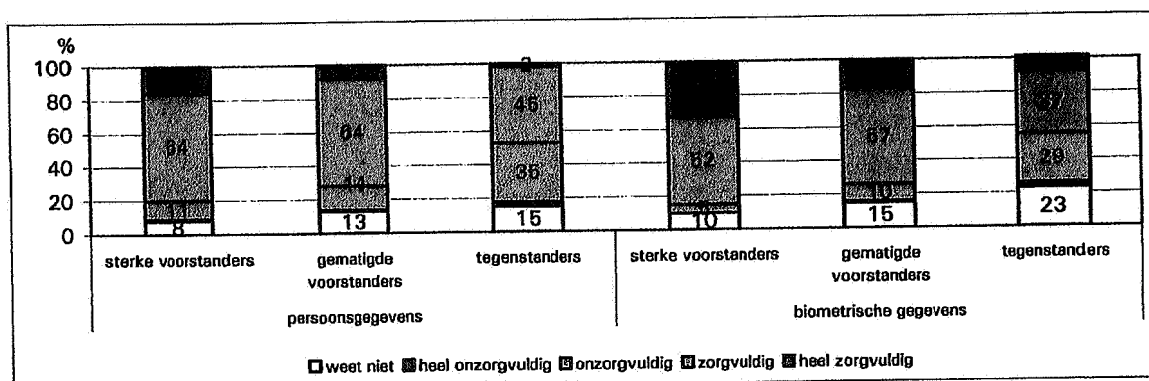
Als we de voor- en tegenstanders vergelijken is het beeld als volgt.

Figuur 3.2 Mate waarin men het eens is met de items m.b.t. vertrouwen in de overheid. Per item staat de gemiddelde score weergegeven (1-5), waarbij hogere scores betekent dat een item meer van toepassing wordt gevonden.

De verschillen zijn het kleinst bij de stelling dat regels en wetten belangrijk zijn om burgers te beschermen tegen misbruik van hun gegevens door de overheid: hierover is vrijwel iedereen het eens. Ook bij de stelling dat de overheid te veel door regels wordt beperkt bij het opsporen van criminelen zijn de verschillen klein. Bij de stelling dat het best mogelijk is dat we in de toekomst een regering krijgen die misbruik maakt van de persoonsgegevens van burgers zijn de verschillen daarentegen groot: tegenstanders zijn het hier vaker mee eens dan voorstanders. Ook grote verschillen vinden we bij de stelling dat het bestrijden van criminaliteit belangrijker is dan de bescherming van privacy: tegenstanders van biometrie zijn het hier veel minder vaak mee eens dan voorstanders.

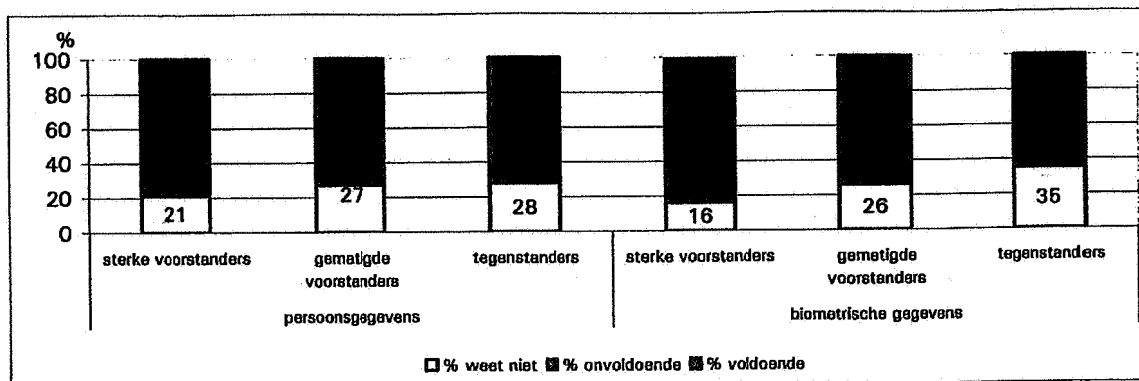
Naast de redenen van biometrie, is aan de respondenten ook gevraagd hoe zorgvuldig de overheid volgens hen nu met persoonsgegevens omgaat en hoe de overheid in de toekomst naar verwachting met biometrische gegevens zal omgaan. Van de ondervraagden denkt 11% dat de overheid zeer zorgvuldig met de persoonsgegevens omgaat; 62% denkt dat dit zorgvuldig is (totaal 73%). Als het gaat om biometrische gegevens zijn deze percentages respectievelijk 23% (zeer zorgvuldig) en 53% (in totaal 76%). In het algemeen denkt men dat de overheid zorgvuldiger met biometrische gegevens zal omgaan dan tot dusver met persoonsgegevens.

Figuur 3.3 Ingeschatte zorgvuldigheid van omgang met persoonsgegevens (nu) en biometrische gegevens (toekomstig).

Wanneer we voor- en tegenstanders met elkaar vergelijken, zien we dat de tegenstanders in veel sterkere mate van mening zijn dat de overheid onzorgvuldig met hun gegevens omgaat. Daarnaast verwachten zij in sterkere mate dat dit ook met biometrische gegevens het geval zal zijn.

Hetzelfde beeld zien we als we kijken naar de mate waarin men denkt dat de overheid voldoende doet tegen misbruik van gegevens. Van de gehele steekproef denkt 40% dat dit voldoende is, 36% onvoldoende en 25% weet het niet. Als het gaat om misbruik van biometrische gegevens zijn deze percentages 63%, 14% en 23%: men denkt dus vaker dat de overheid voldoende zal doen tegen misbruik van biometrische gegevens dan de overheid nu doet tegen misbruik van persoonsgegevens.

Figuur 3.4 Ingeschat optreden tegen misbruik van persoonsgegevens (nu) en biometrische gegevens (toekomstig).

Opvallend is dat dit verschil groter is naarmate men sterker voorstander van biometrie is. Zoals in bovenstaande figuur te zien is, denken sterke voorstanders van biometrie dat de overheid veel meer zal doen tegen misbruik van biometrische gegevens dan de overheid nu doet tegen misbruik van persoonsgegevens. Bij de tegenstanders van biometrie is dit verschil nagenoeg afwezig: men is in sterkere mate dan de andere groepen van mening dat de overheid onvoldoende doet tegen misbruik van persoonsgegevens en verwacht niet dat dit anders zal zijn bij biometrische gegevens.

3.3 Samenhang met identificatieplicht en preventief fouilleren

Om te bepalen of de houding ten aanzien van biometrie in verband staat met andere onderwerpen die met privacy en persoonsgegevens te maken hebben is gevraagd naar de houding ten aanzien van een algemene identificatieplicht en preventief fouilleren.

Tabel 3.3 De houding ten aanzien van een algemene identificatieplicht en preventief fouilleren.

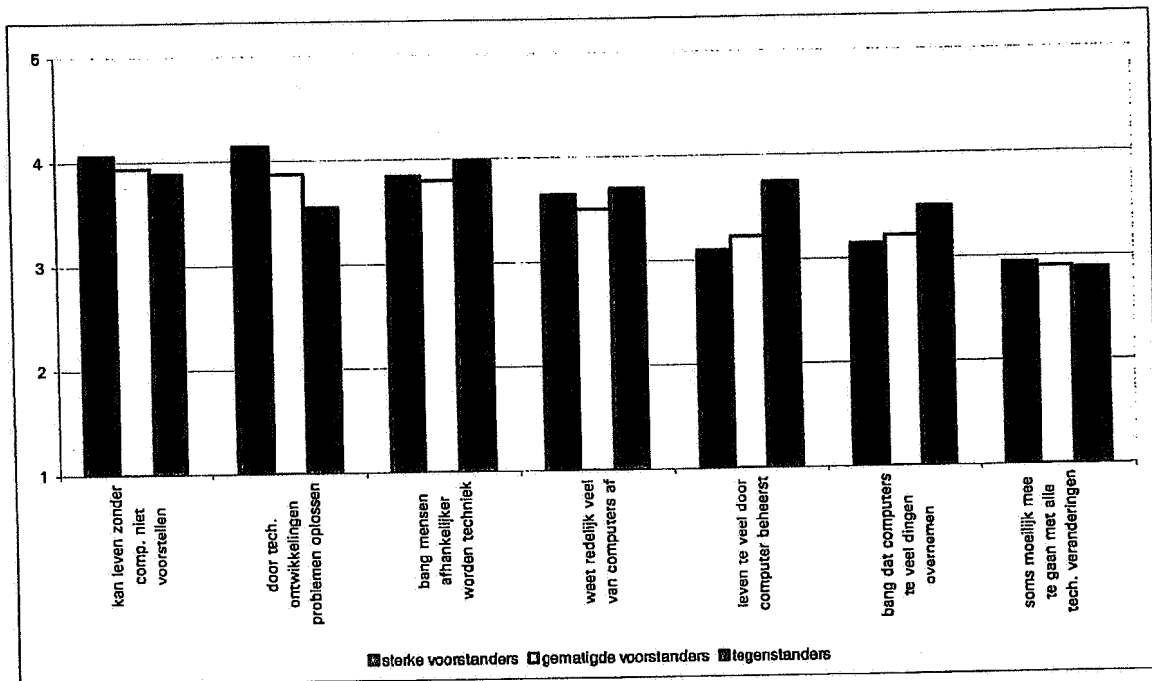
	sterke voorstanders		gem. voorstanders		tegenstanders		totaal	
	identificatieplicht	preventief fouilleren	identificatieplicht	preventief fouilleren	identificatieplicht	preventief fouilleren	identificatieplicht	preventief fouilleren
	%	%	%	%	%	%	%	%
• zeer positief	44	34	19	13	17	13	30	23
• positief	35	35	43	30	28	21	38	31
• middenpositie	15	19	26	33	28	35	21	27
• negatief	4	9	9	17	17	19	8	13
• zeer negatief	1	3	2	4	9	10	2	5
• weet niet	0	0	1	2	2	2	1	1

Tegenover zowel de identificatieplicht als preventief fouilleren staat een meerderheid van de respondenten positief tot zeer positief. Het draagvlak voor de identificatieplicht is daarbij groter dan voor preventief fouilleren. Er is een duidelijk verband met de houding ten aanzien van biometrie: de correlatie met de houding ten aanzien van de identificatieplicht (0,34) is daarbij even sterk als met de houding ten aanzien preventief fouilleren (0,33). Bij alle drie groepen

(sterke voorstanders, gematigde voorstanders en tegenstanders) is men positiever over de identificatieplicht dan over preventief fouilleren.

3.4 Vertrouwen in technologische vooruitgang

Tot slot is gekeken naar een verband tussen de houding ten opzichte van biometrie en de houding ten opzichte van technologische ontwikkelingen in het algemeen.

Figuur 3.5 Vertrouwen in technologische vooruitgang. Per item staat de gemiddelde score weergegeven (1-5), waarbij hogere scores betekent dat een item meer van toepassing wordt gevonden.

De verschillen tussen de groepen zijn klein, wat erop duidt dat er geen sterk verband is tussen het vertrouwen in technologische vooruitgang en de houding ten aanzien van biometrie. Toch zien we bij enkele items een verschil tussen de tegenstanders enerzijds en de gematigde en sterke voorstanders anderzijds. Tegenstanders maken zich er vaker zorgen over dat het leven steeds meer door de computer wordt beheerst, en denken in mindere mate dat door technologische ontwikkelingen veel problemen kunnen worden opgelost.

Samenvatting

Volgens de ondervraagden zijn de belangrijkste redenen voor de invoering van biometrie het tegengaan van het misbruik van paspoorten, de bestrijding van de criminaliteit en het tegengaan van illegaal verblijf in Nederland. Vergeleken met de sterke voorstanders blijkt dat tegenstanders van biometrie wat vaker denken dat biometrie wordt ingevoerd om meer greep te krijgen op de burgers, om burgers beter in de gaten te kunnen houden en onder druk van de Verenigde Staten.

Vrijwel alle respondenten vinden dat regels en wetten belangrijk zijn om burgers te beschermen tegen misbruik van hun gegevens door de overheid. Veel respondenten vinden bovendien dat de

overheid te veel door regels beperkt wordt bij het opsporen van criminelen en dat het bestrijden van criminaliteit belangrijker is dan de bescherming van privacy. Voor tegenstanders van biometrie geldt dit echter in minder sterke mate dan voor voorstanders. Ook houden tegenstanders meer rekening met de mogelijkheid dat we in de toekomst een regering krijgen die misbruik maakt van de persoonsgegevens van burgers.

Een ruime meerderheid van de ondervraagden denkt dat de overheid zorgvuldig met persoonsgegevens omgaat. Bovendien denkt men dat de overheid zorgvuldiger met biometrische gegevens zal omgaan dan tot dusver met persoonsgegevens. Hetzelfde beeld zien we als het gaat om optreden tegen misbruik van gegevens: men denkt vaker dat de overheid voldoende zal doen tegen misbruik van biometrische gegevens dan de overheid nu doet tegen misbruik van persoonsgegevens. Wanneer we voor- en tegenstanders met elkaar vergelijken, zien we dat de tegenstanders in veel sterkere mate van mening zijn dat de overheid onzorgvuldig met hun gegevens omgaat en onvoldoende optreedt tegen misbruik. Men verwacht niet dat dit bij biometrische gegevens anders zal zijn.

Er is een duidelijk verband tussen de houding ten aanzien van biometrie en de houding ten aanzien van een algemene identificatieplicht en preventief fouilleren. Het verband tussen de houding ten aanzien van biometrie en de houding ten aanzien van het vertrouwen in technologische vooruitgang is daarentegen klein.

4. TOEPASSINGEN

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal mogelijke toepassingen van biometrie. Het gaat daarbij om de beoordeling van situaties waarin biometrische kenmerken worden gecontroleerd, de houding ten aanzien van selectieve controle, het gebruik van biometrie voor identificatie (i.t.t. verificatie) en opname van biometrische kenmerken in visa.

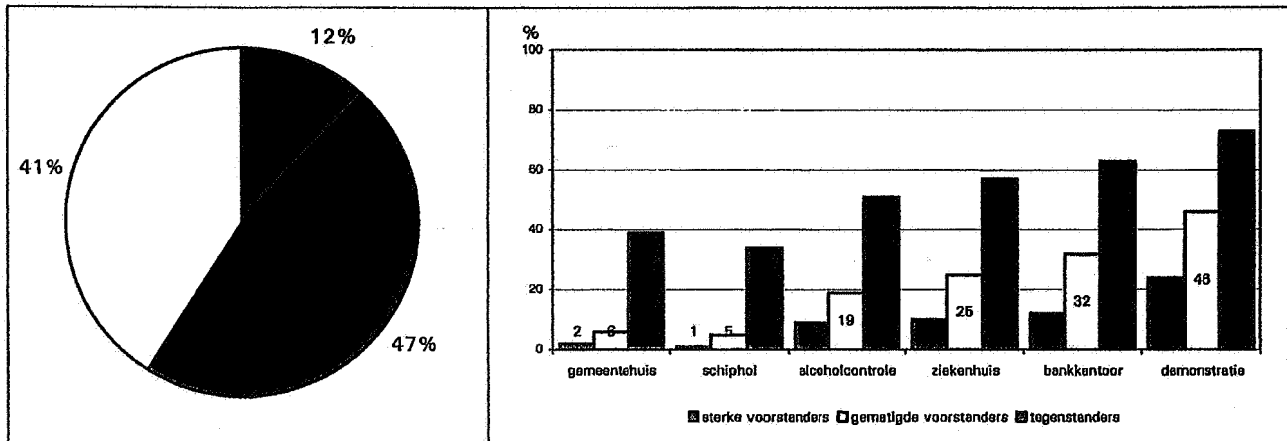
4.1 Draagvlak voor controle

Aan de respondenten is een aantal situaties voorgelegd waarin een biometrisch kenmerk wordt gecontroleerd. Het gaat hierbij om verificatie, waarbij de situatie en de controlerende partij telkens verschilt. Gevraagd is in hoeverre de respondenten bezwaar zouden hebben tegen controle van biometrische kenmerken (op een vijf puntsschaal, van 'heel bezwaarlijk' tot 'helemaal niet bezwaarlijk'). In onderstaande tabel geven we van iedere situatie de percentages weer.

Tabel 4.1 De voorgelegde items m.b.t. de toepassing.

	heel bezwaarlijk	heel bezwaarlijk	niet zo bezwaarlijk	helemaal niet bezwaarlijk	waars niet
	%	%	%	%	%
• Stel u vraagt bij de gemeente een nieuw paspoort aan. De ambtenaar op het gemeentehuis legt een biometrisch kenmerk van u vast.	6	1	41	51	1
• Stel u gaat een vliegticket maken en bent net op Schiphol ingecheckt. Bij de paspoortcontrole controleert de medewerker van de mareschaussee uw paspoort en uw biometrisch kenmerk	5	2	39	53	1
• Stel u rijdt in de auto en er is een alcoholcontrole. De agent vraagt uw rijbewijs (waarop een biometrisch kenmerk is vastgelegd) en controleert uw biometrisch kenmerk.	14	4	41	39	1
• Stel u moet voor controle naar het ziekenhuis waar u nog nooit bent geweest. De medewerker van de receptie vraagt naar een identiteitsbewijs met een biometrisch kenmerk en controleert uw biometrisch kenmerk.	17	5	38	39	1
• Stel u gaat naar een bankkantoor om een nieuwe rekening te openen. De bankemployé vraagt naar een identiteitsbewijs met een biometrisch kenmerk en controleert dit biometrisch kenmerk bij u.	20	6	38	35	1
• Stel u loopt op straat en er is een demonstratie bij u in de buurt. Een politieagent vraagt u naar een identiteitsbewijs met een biometrisch kenmerk en controleert uw biometrisch kenmerk.	25	13	35	24	2

Het percentage respondentent met bezwaar tegen controle op biometrische kenmerken is het kleinst in de situatie waarin op het gemeentehuis een paspoort wordt aangevraagd. Ook bij de controle op biometrische kenmerken op Schiphol is het percentage respondentent met bezwaar klein te noemen. In de situaties van alcoholcontrole en in het ziekenhuis is de weerstand wat groter, en de meeste weerstand is te verwachten wanneer banken ook op biometrische kenmerken gaan controleren en wanneer men tijdens een demonstratie op biometrische kenmerken zou worden gecontroleerd. Echter, ook in deze laatste situatie is er nog altijd een meerderheid (59%) die helemaal geen of niet veel bezwaar tegen controle op biometrische kenmerken zou hebben.

Figuur 4.1 Mate waarin verschillende situaties als (heel) bezwaarlijk worden beoordeeld, in procenten. Links nogmaals de percentuele verdeling tussen sterke voorstanders, gematigde voorstanders en tegenstanders.

Wanneer we voor- en tegenstanders van biometrie met elkaar vergelijken, blijkt dat het bezwaar van de tegenstanders het kleinst is in de situatie op het gemeentehuis en op Schiphol: in deze situaties heeft slechts een minderheid van de tegenstanders bezwaar tegen controle op biometrische kenmerken.

4.2 Selectieve controle

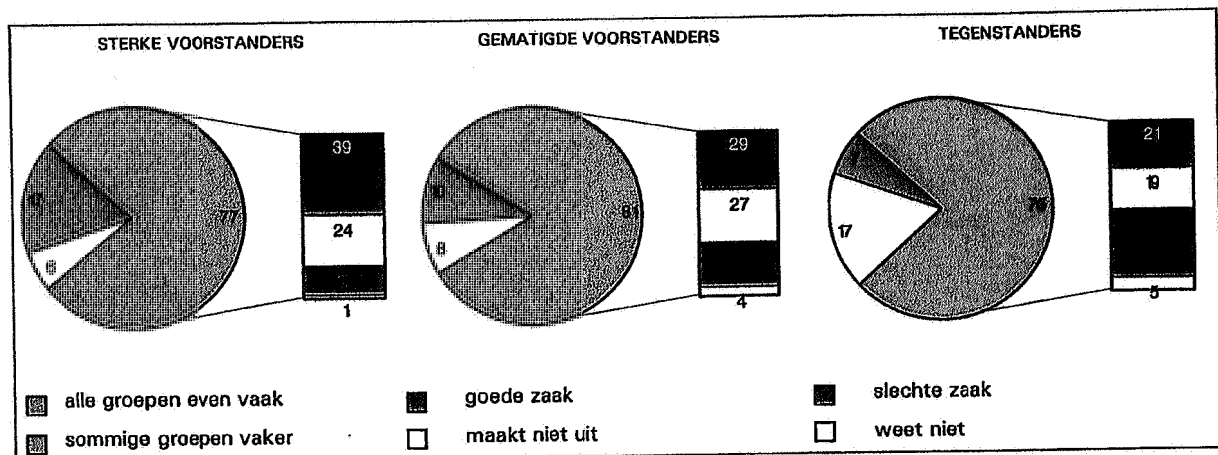
Om wat meer inzicht te krijgen in de manier waarop de ondervraagden denken dat biometrie zal worden ingezet is gevraagd of men denkt dat alle bevolkingsgroepen evenveel kans maken op biometrische kenmerken te worden gecontroleerd, of dat sommige groepen een grotere kans hebben dan andere.

Van de ondervraagden denkt een ruime meerderheid (79%) dat sommige groepen vaker zullen worden gecontroleerd dan andere. Aan deze subgroep is vervolgens gevraagd of men dat een goede of een slechte zaak vindt: 42% vindt dit een goede zaak, 23% een slechte zaak en 31% maakt het niet uit.

Tabel 4.2 Mate waarin men denkt dat alle bevolkingsgroepen even veel kans hebben op biometrische kenmerken te worden gecontroleerd, of dat sommige meer kans hebben dan andere. Bij de laatst genoemde groep is uitgesplitst in welke mate men dit een goede of een slechte zaak vindt.

verwachting		houding	
• alle groepen even vaak gecontroleerd	21%	- goede zaak	42%
• sommige groepen vaker dan andere	79%	- maakt niet uit	31%
		- slechte zaak	23%

Voor- en tegenstanders van biometrie denken hier echter verschillend over.

Figuur 4.2 Mate waarin men denkt dat alle bevolkingsgroepen even veel kans hebben op biometrische kenmerken te worden gecontroleerd, of dat sommige meer kans hebben dan andere. Bij de laatst genoemde groep is uitgesplitst in welke mate men dit een goede of een slechte zaak vindt.

Voor- en tegenstanders denken in dezelfde mate dat sommige groepen vaker zullen worden gecontroleerd dan andere. Wel doet zich een opvallend verschil voor in de mening hierover: tegenstanders vinden dit vaker een slechte zaak dan voorstanders.

4.3 Identificatie

Naast het gebruik van biometrie om de identiteit van personen te verifiëren, is gevraagd naar de houding van de respondenten ten aanzien van het gebruik van biometrie ten behoeve van identificatie. Hierbij is de volgende vraagtekst gehanteerd.

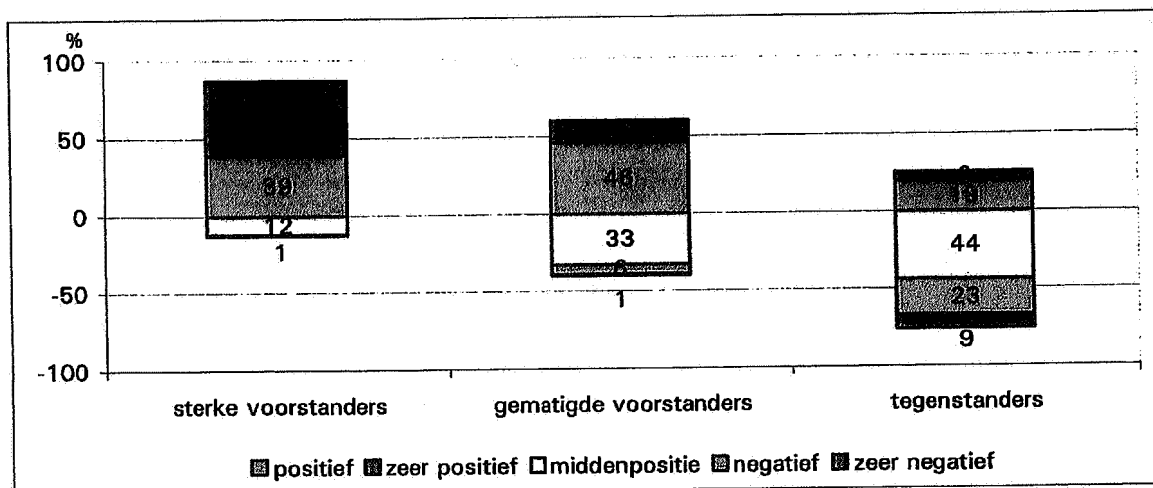
We hebben het tot nu toe gehad over gebruik van biometrie in het paspoort, waarbij de techniek wordt gebruikt om te controleren of iemand is wie hij of zij zegt te zijn. Naast dit controleren, kan biometrie ook worden gebruikt om uit te zoeken wie iemand is. In dat geval wordt het biometrisch kenmerk van een persoon vergeleken met de biometrische kenmerken van alle Nederlanders in een computerbestand, zodat bepaald kan worden wie die persoon is. Hoe positief of negatief staat u tegenover deze toepassing van biometrie, dus het gebruiken van biometrie om uit te zoeken wie iemand is?

De resultaten zijn als volgt.

Tabel 4.3 De houding ten aanzien van de toepassing van biometrie voor identificatie.

houding identificatie	
	%
• zeer positief	29
• positief	40
• middenpositie	25
• negatief	5
• zeer negatief	2

Een meerderheid van de respondenten staat (zeer) positief tegenover het gebruik van biometrie ten behoeve van identificatie van personen, een kwart is neutraal en slechts 7% van de respondenten staat (zeer) negatief tegenover deze toepassing.

Figuur 4.3 Houding tegenover het gebruik van biometrie voor identificatie, in procenten.

Van de sterke voorstanders van biometrie staat 87% (zeer) positief tegenover identificatie, van de gematigde voorstanders is dit 60% en van de tegenstanders 25%. Degenen met een (zeer) negatieve houding ten aanzien van identificatie zijn voornamelijk diegenen die ook tegen de invoering van biometrie in het paspoort ten behoeve van verificatie zouden stemmen. Dit duidt erop dat beide toepassingen van biometrie als weinig verschillend worden gezien.

Aan degenen met een negatieve houding is gevraagd naar een motivatie. De volgende redenen worden genoemd:

- inbreuk op de privacy
- men kan alles over je te weten komen
- mogelijkheid tot misbruik
- leidt niet tot oplossing criminaliteit
- gevolgen zijn niet te overzien
- databestand niet te hanteren
- elk individu is dan een mogelijke crimineel
- onvrij en onveilig idee
- "Ik ben van voor de oorlog"
- "Big brother is watching you"

4.4 Gebruik in visa

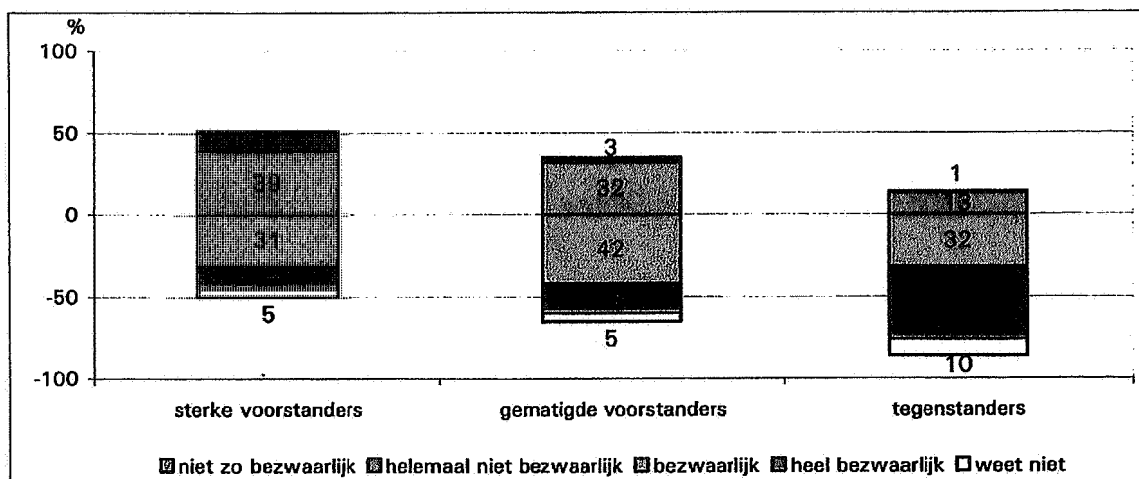
Een laatste toepassing waarnaar is gevraagd betreft de opname van biometrie in visa.

Het kan zijn dat straks een aantal andere landen bij het verstrekken van een visum (om dat land te kunnen bezoeken) biometrische gegevens zal gaan opnemen in de visumaanvraag. Deze biometrische gegevens zullen in dat geval door een buitenlandse overheid worden beheerd. Vindt u dat wel of niet bezwaarlijk?

Tabel 4.4 De houding ten aanzien van de toepassing van biometrie in visa.

	biometrie in visa
	%
• helemaal niet bezwaarlijk	7
• niet zo bezwaarlijk	33
• bezwaarlijk	35
• heel bezwaarlijk	19
• weet niet	5

Een kleine meerderheid van de respondenten (54%) vindt deze toepassing van biometrie bezwaarlijk tot zeer bezwaarlijk, terwijl 41% hier weinig of helemaal geen bezwaar tegen zou hebben.

Figuur 4.4 Mate waarin opname van biometrische kenmerken in visa bezwaarlijk wordt gevonden, in procenten.

Onder de voorstanders van biometrie is een krappe meerderheid te vinden die geen bezwaar tegen deze toepassing heeft. Van de gematigde voorstanders en de tegenstanders heeft een meerderheid echter wel bezwaar. Bij de tegenstanders gaat het hierbij zelfs om 76% van de ondervraagden.

Samenvatting

Aan de respondenten is een aantal situaties voorgelegd waarin hun biometrische kenmerken worden geverifieerd, met de vraag in hoeverre deze situaties bezwaarlijk worden gevonden. Het minste bezwaar bestaat tegen controle op biometrische kenmerken op het gemeentehuis en op Schiphol. De meeste weerstand wordt opgeroepen door een situatie waarin banken op biometrische kenmerken gaan controleren en wanneer men tijdens een demonstratie op biometrische kenmerken zou worden gecontroleerd. Ook in deze laatste situatie heeft een meerderheid van de respondenten echter nog altijd geen of weinig bezwaar tegen controle op biometrische kenmerken. Vergeleken met de weerstand van de sterke voorstanders, neemt de weerstand van de tegenstanders sneller toe naarmate de situatie 'extremer' wordt.

Van de ondervraagden denkt een ruime meerderheid dat selectief op biometrische kenmerken zal worden gecontroleerd. Voorstanders van biometrie vinden dit relatief vaak een goede zaak, tegenstanders relatief vaak een slechte zaak. Ook ten aanzien van het gebruik van biometrie ten behoeve van identificatie van personen staat een meerderheid van de respondenten positief tot zeer positief. Het verband met de houding ten aanzien van biometrie ten behoeve van verificatie is zeer groot, wat erop duidt dat deze toepassingen als weinig verschillend worden gezien. Het opnemen van biometrische kenmerken in visa, waarbij de kenmerken door andere landen worden beheerd, gaat de respondenten te ver: een (kleine) meerderheid van de respondenten vindt deze toepassing van biometrie bezwaarlijk tot zeer bezwaarlijk.

5. PERSOONLIJKE CONSEQUENTIES

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op enkele consequenties die biometrie met zich mee zou kunnen brengen. Achtereenvolgens gaan we in op de aanvraagprocedure, de prijs van het biometrisch paspoort, de snelheid van de controle en kinderbijschrijving.

5.1 Aanvraagprocedure

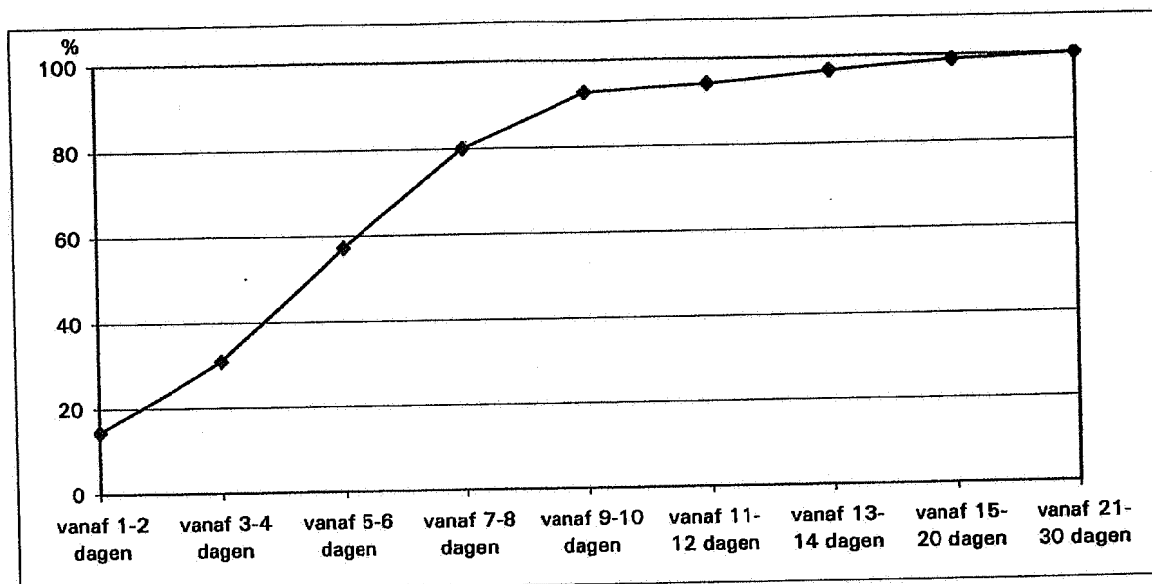
Sinds het paspoort in oktober 2001 is vernieuwd, worden alle paspoorten op één centrale plaats gemaakt. Diegenen die een paspoort aanschaffen, moeten daarom twee keer naar het gemeentehuis: één keer om het paspoort aan te vragen en één keer om het op te halen. Aan de respondenten is gevraagd of men bezwaar heeft tegen deze procedure.

Tabel 5.1 Bezwaar tegen aanvraagprocedure, waarbij men twee keer naar het gemeentehuis moet.

	aanvraagprocedure
	%
• heel bezwaarlijk	13
• bezwaarlijk	29
• niet zo bezwaarlijk	39
• helemaal niet bezwaarlijk	18
• weet niet	1

Een meerderheid van 57% heeft weinig of geen bezwaar tegen deze procedure, 42% heeft dat wel. Tegenstanders van biometrie hebben meer bezwaar dan voorstanders van biometrie. Er is echter geen verband met het belang dat men hecht aan een veilig paspoort. Wel zien we dat oudere ondervraagden minder bezwaar hebben dan jongere ondervraagden.

Naast bezwaar tegen de aanvraagprocedure, is in kaart gebracht vanaf hoeveel werkdagen men de periode tussen het aanvragen en het ophalen van een reisdocument te lang vindt worden.

Figuur 5.1 Aantal dagen tussen het aanvragen en ophalen van een reisdocument waarbij men deze periode te lang vindt worden. Weergegeven is een cumulatief percentage.

Bij een periode tussen de vier en vijf werkdagen tussen het aanvragen en het ophalen van het reisdocument vindt een meerderheid de periode *niet* te lang. Vanaf een periode vanaf vijf tot zes dagen is dit wel het geval. Bij een wachttijd van negen of meer dagen vindt meer dan 90% van de ondervraagden de wachttijd te lang.

Ouderen (55+) zijn bereid langer te wachten dan jongeren en mensen van middelbare leeftijd.

5.2 Prijs

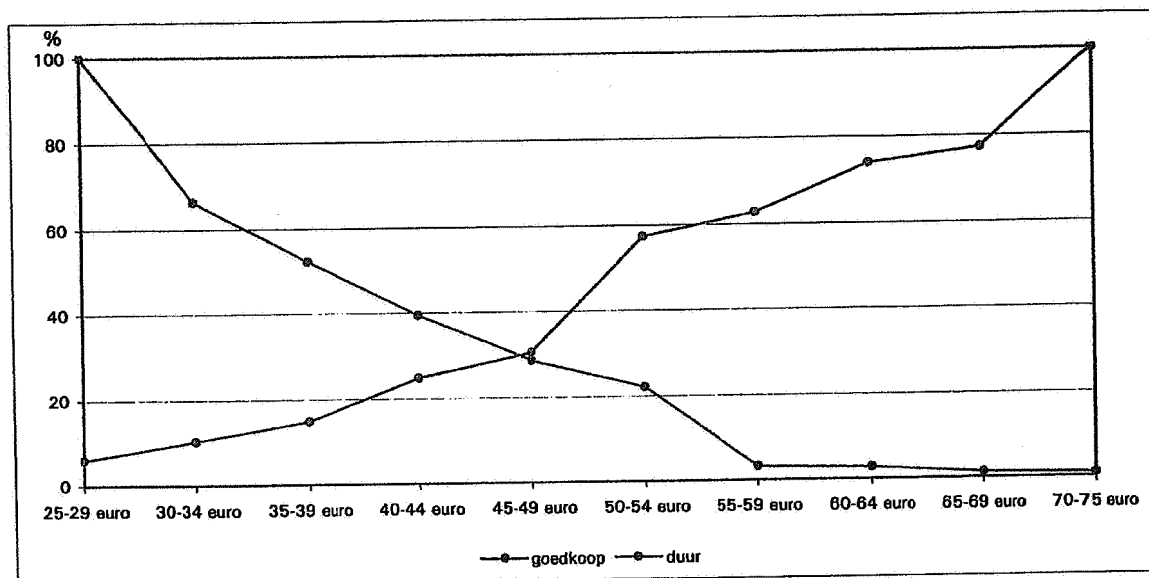
Gevraagd is in hoeverre men het redelijk vindt dat een paspoort met biometrische kenmerken duurder wordt dan het huidige paspoort.

Tabel 5.2 De mate waarin men het redelijk vindt dat een biometrisch paspoort duurder wordt dan het huidige paspoort.

	totaal
	%
• vind ik redelijk	16
• sta ik neutraal tegenover	30
• vind ik onredelijk	52
• weet niet	2

Een meerderheid van de respondenten vindt dit onredelijk. Dit geldt met name voor de tegenstanders van biometrie (77% onredelijk), maar *niet* voor de sterke voorstanders van biometrie (42% onredelijk). Ook is er een verband met leeftijd: jongere ondervraagden vinden dit in mindere mate redelijk dan oudere ondervraagden.

Naast deze algemene vraag, is aan de respondenten gevraagd tot welk bedrag ze het paspoort met biometrische kenmerken als goedkoop zouden beoordelen, en vanaf welk bedrag als duur. Op basis hiervan is voor ieder bedrag het cumulatieve percentage respondenten berekend dat het paspoort in dat geval als goedkoop dan wel duur beoordeeld.

Figuur 5.2 Cumulatieve percentages respondenten die het paspoort tot (vanaf) een bepaald bedrag als goedkoop (duur) beoordelen.

Een optimale prijsstelling kan worden afgeleid uit het snijpunt tussen de lijnen 'goedkoop' en 'duur': op dit punt is het percentage personen dat het paspoort als duur beschouwt even groot als het percentage dat het paspoort goedkoop vindt: dit punt ligt tussen de 45 en 49 euro. Boven de vijftig euro vindt meer dan de helft van de respondenten het paspoort duur en daalt ook het percentage dat het paspoort goedkoop vindt navenant.

5.3 Snelheid controle

Een andere persoonlijke consequentie van de invoering van biometrie is de snelheid waarmee grenscontrole wordt uitgevoerd.

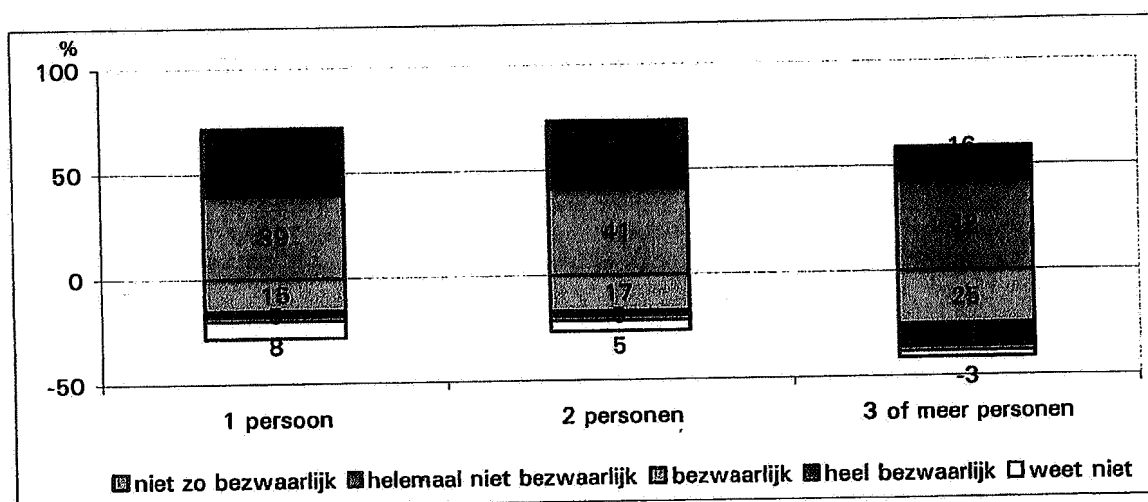
Tabel 5.3 De snelheid van grenscontrole na invoering van biometrie.

	totaal
	%
• sneller dan nu	18
• even snel	34
• minder snel dan nu	40
• weet niet	9

Volgens de respondenten zal de grenscontrole minder snel of even snel gaan dan nu het geval is. Slechts weinig ondervraagden denken dat de grenscontrole sneller zal gaan. Tegenstanders van biometrie voorzien meer vertragingen dan voorstanders.

5.4 Kinderbijschrijving

Op dit moment is er geen afzonderlijk paspoort nodig voor kinderen jonger dan 16 jaar. Deze kinderen kunnen worden bijgeschreven in het paspoort van de ouders. De overheid overweegt om dit af te schaffen, zodat ook kinderen jonger dan 16 jaar een eigen paspoort moeten hebben om te reizen. Gevraagd is in hoeverre dit bezwaarlijk wordt gevonden. Van de ondervraagden vindt 67% dit niet (zo) bezwaarlijk, terwijl 28% wel bezwaar heeft. Als we een uitsplitsing maken naar de grootte van het huishouden, is het beeld als volgt.

Figuur 5.3 Mate waarin men het bezwaarlijk vindt indien de kinderbijschrijving wordt afgeschaft, uitgesplitst naar de grootte van het huishouden.

In huishoudens met drie of meer personen (waar kinderen jonger dan 16 jaar aanwezig zouden kunnen zijn) is het bezwaar tegen de afschaffing van kinderbijschrijving groter dan in de een- en tweepersoonshuishoudens: in deze groep heeft 38% van de ondervraagden hier bezwaar tegen.

Aan degenen die bezwaar hebben is gevraagd naar een motivatie. De volgende redenen worden daarbij genoemd:

- kinderen zijn meer beschermd als ze in het paspoort van de ouders staan: kunnen moeilijker ontvoerd, gekidnapt worden, e.d.
- ouders kunnen niet meer aantonen dat kinderen van hen zijn
- kinderen met een eigen paspoort kunnen gemakkelijker wegllopen of zelfstandig reizen
- gezinnen worden op kosten gejaagd
- deze kinderen lijken al snel niet meer op hun pasfoto in het paspoort
- kinderen raken een paspoort gemakkelijk kwijt
- kan tot problemen leiden bij gescheiden ouders.

Naast deze open inventarisatie, is gevraagd in hoeverre het meespeelt dat kinderen met een eigen paspoort in principe ook onafhankelijk en zonder toestemming van de ouders kunnen reizen.

Tabel 5.4 Mate waarin de mogelijkheid tot individueel reizen door kinderen meespeelt bij een negatieve houding ten aanzien van het afschaffen van de kinderbijschrijving.

	Individueel reizen
	%
• speelt mee	49
• speelt een beetje mee	23
• speelt helemaal niet mee	26
• weet niet	2

Bij de helft van degenen die bezwaar hebben tegen de afschaffing van de kinderbijschrijving speelt mee dat het hiermee voor kinderen mogelijk wordt individueel en zonder toestemming van de ouders te reizen.

Samenvatting

Een meerderheid van 57% heeft weinig of geen bezwaar tegen de procedure waarbij men twee keer naar het gemeentehuis moet om een paspoort aan te schaffen, 42% heeft dat wel. Een meerderheid vindt de periode tussen het aanvragen en het ophalen van het reisdocument vanaf vijf tot zes dagen te lang worden.

Een meerderheid van de respondenten vindt het onredelijk dat een paspoort met biometrische kenmerken duurder wordt dan het huidige paspoort. Kijken we naar de bedragen waarbij het paspoort 'duur' en 'goedkoop' wordt gevonden, dan blijkt de optimale prijsstelling tussen de 45 en 49 euro te liggen: bij dit bedrag is het percentage personen dat het paspoort als duur beschouwt even groot als het percentage dat het paspoort goedkoop vindt.

Van de ondervraagden heeft 67% weinig of geen bezwaar tegen de afschaffing van de kinderbijschrijving, terwijl 28% wel bezwaar heeft. In huishoudens met drie of meer personen (waar kinderen jonger dan 16 jaar aanwezig zouden kunnen zijn) is meer bezwaar dan in een- of tweepersoonshuishoudens. Als redenen voor dit bezwaar noemt men onder meer dat kinderen dan gemakkelijker ontvoerd kunnen worden of weg kunnen kopen, ouders niet meer kunnen aantonen dat kinderen van hen zijn en gezinnen op kosten worden gejaagd.

6. POLITIEKE VOORKEUR EN MEDIAGEBRUIK

Om het beeld van voor- en tegenstanders van biometrie compleet te maken, kijken we in dit hoofdstuk naar politieke voorkeur en mediagebruik.

6.1 Politieke voorkeur

Aan zowel de sterke en gematigde voorstanders als de tegenstanders van biometrie is gevraagd wat men op 15 mei 2002 heeft gestemd. Het resultaat is als volgt.

Tabel 6.1 Politieke voorkeur.

	sterke voorstanders	gematigde voorstanders	tegenstanders	totaal
	%	%	%	%
• CDA	24	23	20	23
• LPF	16	10	10	12
• VVD	17	12	11	14
• PVDA	14	14	14	14
• GroenLinks	4	7	8	6
• SP	8	8	9	8
• D66	4	8	6	5
• ChristenUnie	3	3	3	3
• SGP	1	1	3	1
• Leefbaar Nederland	1	3	2	2
• een andere partij	0	1	0	1
• niet gestemd	7	8	10	8
• wil niet zeggen	2	4	4	3

Ten opzichte van de totale steekproef hebben de sterke voorstanders van biometrie in mei vaker op de LPF en de VVD gestemd. Bij de groep 'waarschijnlijk voor' is het percentage LPF juist lager, en het percentage D'66 juist hoger. De tegenstemmers wijken niet af voor wat betreft hun politieke voorkeur.

6.2 Leesgedrag dagbladen

Tot slot kijken we naar het leesgedrag van de Nederlandse dagbladen.

Tabel 6.2 Percentage respondenten dat betreffende dagbladen regelmatig leest (minstens de helft van de nummers).

	sterke voorstanders	gematigde voorstanders	tegenstanders	totaal
	%	%	%	%
• De Telegraaf	30	24	18	26
• Algemeen Dagblad	18	13	9	15
• de Volkskrant	8	8	12	9
• Trouw	2	3	3	3
• NRC Handelsblad	7	6	6	6
• het Financieele Dagblad	2	1	0	1
• Het Parool	3	2	2	3
• Spitsl	16	18	15	17
• Metro	14	15	13	14
• een regionaal dagblad	57	57	45	56
• geen van deze	15	17	26	17

Sterke voorstanders van biometrie lezen vaker De Telegraaf en het Algemeen Dagblad. De gematigde voorstanders onderscheiden zich niet. Tegenstanders van biometrie lezen vaker *geen* van de voorgelegde dagbladen.

KWALITEIT DSB

1. ONDERZOEKSVERANTWOORDING

In dit hoofdstuk komen, voorafgaand aan de feitelijke onderzoeksuitkomsten, de onderzoeksopzet en -uitvoering van het kwalitatieve onderzoek aan de orde.

1.1 Opzet en uitvoering van het onderzoek

Er is gekozen om de gegevensverzameling te laten plaatsvinden door middel van groepsdiscussies met voornamelijk autochtone respondenten en enkele allochtone respondenten. Bij het samenstellen van de steekproef is met een aantal kenmerken van de respondenten rekening gehouden: leeftijd, opleidingsniveau en regio.

Er is een driedeling gehanteerd in de leeftijdscategorieën: 24 tot en met 34 jaar, 35 tot en met 49 jaar en 50 tot en met 64 jaar.

Gezien het onderwerp was het verder wenselijk de groep redelijk homogeen samen te stellen naar opleidingsniveau. Met name opleidingsverschillen kunnen een vrij sterke invloed hebben op het verloop van de discussie, vandaar dat deze zo veel mogelijk geneutraliseerd dienden te worden. Aldus is een onderverdeling aangehouden in opleidingsniveau tot en met mbo en hoger dan mbo. Dit gevoegd bij een uitvoering van het veldwerk op twee locaties, een randstedelijke (Amsterdam) en meer provinciale locatie (Eindhoven), heeft tot het volgende design geleid:

25 t/m 34	35 t/m 49	50 t/m 64	Totaal
t/m mbo Amsterdam	t/m mbo Eindhoven	t/m mbo Eindhoven	3 t/m mbo
mbo + Eindhoven	mbo + Amsterdam	mbo + Amsterdam	3 mbo +
2	2	2	6

Voor wat betreft de uit te nodigen respondenten zijn verder per groep de volgende selectiecriteria aangehouden:

- de helft mannen en de helft vrouwen
- spreiding naar gezinssituatie
- spreiding naar werkzaamheid.

De gesprekken zijn gevoerd aan de hand van de in overleg met de opdrachtgever opgestelde checklist (zie bijlage 3), waarin de volgende onderwerpen aan bod kwamen:

- eerste associaties met biometrie
- oordeel veiligheid nieuw paspoort in vergelijking tot oude paspoort
- eerste verkenning biometrie
- houding ten opzichte van drie mogelijke technieken: irisscan, vingerafdruk, gelaatsscan
- beleving identificatie versus verificatie
- acceptatie toepassingen biometrie
- houding ten opzichte van biometrie in reisdocumenten
- vertrouwen in overheid als verantwoordelijke partij
- veiligheid en betrouwbaarheid van biometrie.

De groepsdiscussies hebben plaatsgevonden op 14 en 22 oktober te Amsterdam en op 21 oktober te Eindhoven. In totaal 46 personen hebben daadwerkelijk deelgenomen aan de sessies. Deze respondenten zijn geworven door gespecialiseerde selectiebureaus. Door middel van een gesloten videocircuit heeft de opdrachtgever twee sessies bijgewoond. De gesprekken namen circa twee uur in beslag.

1.2 De rapportage

Het voorliggende deel is als volgt opgebouwd. Na het inleidende hoofdstuk komen in hoofdstuk twee de resultaten aan bod zoals deze naar voren zijn gekomen uit de gesprekken. Indien de resultaten hiertoe aanleiding gaven is onderscheid gemaakt tussen de doelgroepen.

Voor een goed begrip dient te worden opgemerkt dat kwalitatief onderzoek vooral verkennend en inventariserend van aard is. De resultaten kunnen gelden als indicaties, maar niet als bewezen zekerheden, citaten hebben alleen illustratieve waarde. Een citaat van een respondent wordt aangegeven door middel van dubbele aanhalingstekens. De citaten zijn af en toe taalkundig gecorrigeerd, vanzelfsprekend op een wijze die de strekking van de uitspraak niet aantast.

2. BEVINDINGEN

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen beschreven zoals die naar voren komen uit de groepsdiscussies. In de analyse zijn de resultaten van het onderzoek ondergebracht in een aantal thema's.

2.1 Het nieuwe paspoort versus het oude paspoort

In de groepsgesprekken is allereerst aandacht besteed aan het nieuwe paspoort. Hierbij ging het om vragen ten aanzien van de percepties die men heeft inzake de veiligheid van het nieuwe paspoort in vergelijking met het oude paspoort.

Slechts een beperkt aantal respondenten is reeds in het bezit van een nieuw paspoort. Sommigen hebben bewust gekozen voor een identiteitskaart, omdat zij dat kostentechnisch en praktisch (klein kaartje) handiger vinden. Er wordt gemeld dat je er tegenwoordig bijna niet meer aan ontkomt om enige vorm van identiteitsbewijs te hebben. Treffend is dat in dit verband een voorbeeld wordt aangehaald van een persoon wiens moeder onlangs een identiteitskaart moest aanschaffen teneinde bankzaken te kunnen regelen. Zeker oudere mensen die niet naar het buitenland gaan, willen nog wel eens zonder enige vorm van legitimatiebewijs door het leven gaan.

De confrontatie met het nieuwe paspoort blijkt voor nogal wat personen een eye-opener, aangezien zij nog geen kennis hebben genomen van de verharde pagina. Het valt diverse mensen op dat kinderen eveneens met pasfoto zijn opgenomen in het paspoort. Dit vindt men weliswaar een verbetering ten opzichte van de oude situatie, maar er wordt bij opgemerkt dat jonge kinderen veel sneller veranderen dan oudere kinderen of volwassenen. Overige verschillen die spontaan worden opgemerkt betreffen het feit dat de pasfoto van de houder onderdeel is van de plastic pagina en niet meer is opgeniet of ingeplakt. Ook dit wordt als een verbetering ervaren. "Vroeger haalde je gewoon de nietjes eruit en plakte je er een andere in."

Men is zeer eensgezind in de aanleiding voor het ontwikkelen van een nieuw paspoort: het tegengaan van fraude met het paspoort. Zeker degenen die in ambtelijke of veiligheidssfeer werkzaam zijn, kunnen voorbeelden noemen van misbruik van paspoorten. In diverse groepen blijkt tevens de 'paspoortaffaire' terug te komen in de herinnering. Ook is men de mening toegedaan dat in een relatief korte periode verschillende generaties paspoorten de revue zijn gepasseerd.

Ten aanzien van de veiligheid van het nieuwe paspoort ten opzichte van het oude paspoort wordt opgemerkt dat het nieuwe paspoort zeker een stuk veiliger overkomt, maar men lijkt overtuigd te zijn van de wil en kunde van kwaadwillende personen om ook dit paspoort na te maken. Ook na confrontatie met alle nieuwe kenmerken van het nieuwe paspoort blijft men de stelling hanteren dat er uiteindelijk altijd een manier zal worden gevonden om het paspoort na te maken. Wel wordt toegegeven dat het met de laatste generatie paspoorten een stuk moeilijker is geworden. Maar dit zal voornamelijk leiden tot een vertraging in het namaken en niet zozeer tot een volledige uitsluiting ervan. De belangen die gemoeid zijn met het vervalsen van paspoorten zijn huns inziens dermate groot dat er het nodige geïnvesteerd zal worden om dit toch voor elkaar te krijgen.

Het voordeel dat men ziet in een veiliger paspoort is hoofdzakelijk gelegen in het voorkomen van misbruik met het paspoort. Daardoor wordt het minder aantrekkelijk om paspoorten te stelen. Men legt zelf niet zo snel de relatie met look alike fraude. Vooral degenen die daar ervaring mee hebben, brengen dat in als voordeel. De overigen zien misbruik eerder in termen van het wijzigen van een paspoort en niet zozeer in het gebruiken van een paspoort van iemand op wie men lijkt. Een respondent haalt aan dat zij een illegaal verblijvende kent die momenteel op het paspoort van een ander naar Spanje is gereisd. Een ander heeft het over criminele jongeren die zich uitgeven voor een ander.

Nadelen van een veiliger paspoort worden nauwelijks genoemd.

Het vertrouwen in de overheid als de partij die verantwoordelijk is voor het laten vervaardigen van veilige paspoorten is niet alom aanwezig. De paspoortaffaire is niet voor niets aan de orde geweest. Bovendien, zo wordt gesteld, blijkt er toch keer op keer inbreuk te worden gedaan op het imago van de overheid als hoeder van het algemene belang. De bouwfraude wordt hiervan als meest recente voorbeeld aangehaald, maar ook de politieke ontwikkelingen van de laatste tijd lijken niet bij te dragen aan een vertrouwenwekkend beeld van de overheid. Echter, de overheid is wel de enige partij die voor een dergelijke operatie in aanmerking komt, aangezien zij geacht wordt in het algemeen belang te handelen. Bovendien lijkt het respondenten niet wenselijk om het bedrijfsleven hiervoor in te schakelen, aangezien deze niet het algemeen belang voorstaat, maar vooral gericht is op het eigen commerciële belang.

Het opsporen van valse paspoorten hoort weliswaar tot de verantwoordelijkheid van de overheid, maar volgens de respondenten heeft dezelfde overheid eigenlijk niet zo veel middelen in handen om fraude op te sporen. Zij relateren dit aan de omstandigheid dat zij steeds minder vaak hun paspoort hoeven te laten zien in verband met grensverkeer.

2.2 Eerste verkenning biometrie

Het begrip 'biometrie' roept allerlei associaties op, maar vrijwel geen enkele associatie klopt. De reacties blijken een hoog semantisch ontleedgehalte te hebben. De veronderstelling is veelal dat 'bio' wel zal staan voor "iets met leven" of "iets met mensen of dieren". 'Metrie' wordt vervolgens letterlijk vertaald met 'kunst van het meten' of 'wetenschap der..'. Een bloemlezing uit de reacties:

- onderzoeken van biologische processen
- wetenschap van het zien
- hoe je leven, menselijke eigenschappen kunt meten en voorspellen
- het meten van het fysiologisch gedrag van mensen en dieren
- medische meetkunde
- heeft te maken met het houden van dieren (voeding, fokprogramma's)
- landmeetkunde
- graadmeter voor levensonderhoud
- levensritme
- gezondheidsmeting
- heeft iets te maken met biologisch voedsel
- heeft iets te maken met bio-industrie
- onderzoek naar dna, genen en chromosomen
- landbouwindeling
- biologisch evenwicht, ecologisch evenwicht
- meten van gegevens met betrekking tot planten, dieren, mensen.

Slechts een enkeling legt een verband met irisscans of vingerafdrukken, maar deze vormt de uitzondering op de regel. Het begrip zelf behoeft dus heel wat uitleg en is zeker zonder context voor vrijwel iedereen een raadsel.

Na enige tekst en uitleg over het gebruik van biometrie ten behoeve van de verificatie van iemands identiteit blijkt dat men in het algemeen geen moeite heeft met een dergelijke techniek. Sterker nog: men ziet het als een prima middel om fraude of misbruik te voorkomen. Als we de voor- en nadelen op een rijtje zetten die men hierover naar voren brengt, dan ontstaat het volgende beeld:

<i>gegeneraliseerde voor- en nadelen</i>	
<i>voordelen</i>	<i>nadelen</i>
• voorkomen oneigenlijk gebruik • namaken paspoort niet meer mogelijk • snelheid controle vergroten • geen persoonsverwisseling mogelijk • geeft veilig gevoel • langere geldigheidsduur paspoort • bij calamiteiten/rampen makkelijker identiteit vaststellen • middel tegen terrorisme en criminaliteit • combinatie paspoort en biometrie waterdicht • op termijn worden documenten goedkoper • methode is makkelijker • kleiner/handzamer document • opsporing criminelen/vandalen makkelijker (database) • geen pincode meer nodig • geen identiteitskaart meer nodig (database)	• risico van ontvreemden lichaamsdelen • wantrouwen in beheer gegevens door overheid • mogelijke ondermijning privacy (database) • opsporen van mensen wordt makkelijker: risico in verband met WO II, racisme • hoge ontwikkelingskosten • arbeidsintensief • iedereen verplicht paspoort? • hoge aanschaffkosten • Big Brother gevoel • is techniek wel betrouwbaar? • kans op fouten • is chip wel veilig voor hackers?

Het tegengaan van misbruik van identiteitsdocumenten blijkt als het meest gewichtige voordeel te worden gezien. Hieruit vloeit tevens een gevoel van veiligheid voort wat onze gesprekspartners bijzonder aanspreekt. Verder worden er voordelen op meer praktisch vlak benoemd zoals een snellere afhandeling van controle en een verlaging van aanschaffkosten door de eventueel langere geldigheidsduur van documenten.

Uit de voor- en nadelen blijkt dat sommigen – ondanks de gegeven uitleg – het idee hebben dat er een koppeling zal zijn met een algemene database. Dit heeft als positief gevolg dat identificatie en opsporing worden vergemakkelijkt, maar het heeft als negatieve keerzijde dat het hoge eisen stelt aan een zorgvuldig beheer van de persoonlijke gegevens. De bescherming van de privacy staat bij de meesten hoog in het vaandel. Met name de ouderen leggen een koppeling met de Tweede Wereldoorlog en de ongewenste effecten van de mogelijkheid personen met bepaalde kenmerken (geloof, ras) te traceren. Overigens wordt opgemerkt dat er momenteel al zeer veel bekend is bij de overheid door de koppeling van verschillende bestanden, dus dat er niet iets geheel nieuws staat te gebeuren.

De situaties die men zelf voor ogen heeft bij het gebruik maken van biometrie in de praktijk, zijn vaak situaties waarmee men momenteel reeds ervaring opdoet in het kader van verificatie van persoonlijke gegevens. De volgende situaties worden genoemd:

- bij betalingsverkeer als extra middel naast de pincode of zelfs in plaats van de pincode
- bij grenscontroles, vliegverkeer
- kan zelfs een discotheek zijn
- bij ziekenhuizen
- bij het opsporen van criminelen

- belastingkantoor
- je eigen garage-parking onder de flat
- bij grote gebouwen waar niet iedereen naar binnen mag
- je eigen huis als een soort sleutel
- rijbewijs
- illegalen opsporen.

2.3 Nader oordeel over toepassingen van biometrie

Teneinde respondenten een iets gefundeerder beeld van de verschillende technieken te verschaffen is hen toonmateriaal voorgelegd over de irisscan, vingerafdruk en gezichtsscan. Per techniek kregen ze een korte uiteenzetting over de werking, verluchtigd met fotomateriaal waarin de daadwerkelijke toepassing van de techniek zichtbaar was.

Uit de reacties op de verschillende technieken komt als gemeenschappelijk element naar voren dat men zich in meer of mindere mate zorgen maakt over de betrouwbaarheid van de techniek. Doet het wel wat het moet doen, zijn er geen gezondheidsrisico's aan verbonden en zijn de biometrische kenmerken echt uniek voor ieder mens, zijn vragen die hierbij om de hoek komen kijken.

De opmerkingen per techniek op een rijtje gezet:

<i>irisscan</i>	<i>vingerafdruk</i>	<i>gezichtsscan</i>
• komt betrouwbaar over • verandert je iris onder invloed van ziektes? • wat te doen met visueel gehandicapten? • heeft iets engs, omdat je oog iets heel kwetsbaars is • snel en effectief te meten • contactlenzen, oogdruppels • gebeurt al op Schiphol	• al lang bestaande methode • associatie met criminelen • gevoelig voor verandering door littekens • niet praktisch voor mensen werkzaam in havens, garages e.d. • groter risico op 'afhakken' vingers • mogelijk onhygiënisch; risico overbrenging ziektes • niet zo betrouwbaar	• komt minst betrouwbaar over • mensen worden dikker/dunner: heeft consequenties voor scan? • risico's in verband met plastische chirurgie • kan gedaan worden zonder dat je het merkt (positief en negatief) • je moet de gegevens om de twee jaar vervangen

Met name de vingerafdruk en gezichtsscan ontvangen de meeste kritische kanttekeningen. Voor beide technieken staat de betrouwbaarheid onder druk, doordat het gezicht en vingers nogal eens aan verandering onderhevig zijn. Onzekerheid over de factoren die van invloed kunnen zijn op het biometrisch kenmerk maken deze methoden minder populair. Men wil niet in de situatie terecht komen dat een controle mislukt doordat er veranderingen zijn opgetreden waarvan men zich niet zo bewust is.

Gesteld voor een keuze wordt de irisscan door verreweg de meeste respondenten geprefereerd. Men heeft de indruk dat de iris het minst bloot staat aan veranderingen. Het is ook een minder invasieve methode, doordat je alleen je ogen voor een apparaat moet houden en niet je vingers ergens op hoeft te leggen (hoewel een persoon bang is dat ze via je ogen in je onderbewustzijn kunnen kijken).

Vrij veel respondenten merken op dat een combinatie van biometrische kenmerken de kans op fouten kleiner zou maken.

In het algemeen maakt men nog wel enige kanttekeningen bij de toepassing van biometrische technieken:

- de techniek kan falen (zoals bij de pinpas), en wat gebeurt er dan?
- de toepassing ervan is arbeidsintensief, kostbaar (apparatuur) en zal tot lang wachten leiden
- de toepassing zou wereldwijd moeten zijn
- je moet steeds meer een stuk van je persoonlijkheid prijsgeven.

Verificatie of identificatie

Zoals al bleek uit de eerste reacties op biometrie is de relatie met databases zeer snel gelegd. De uitleg over de twee mogelijke toepassingen van biometrie via een tekst op een flipover maakt eens te meer duidelijk dat het voor mensen geen simpele kost is. Hieruit blijkt overigens wel een verschil tussen respondenten te bestaan: degenen met een hogere opleiding of met een grote vertrouwdsheid met computertechnologie zien het verschil makkelijker dan lager opgeleiden of mensen met een minder grote vertrouwdsheid met computertechnologie. Voor de laatst genoemden is het lastig om zich een precies beeld te vormen van de werkingssfeer van verificatie ten opzichte van identificatie. Zij blijven een gevoel houden dat het biometrisch kenmerk wordt vastgelegd in een databestand en dat het daarmee koppelbaar is met overige persoonlijke gegevens.

Duidelijk is dat men veel huiveriger staat tegenover identificatie dan tegenover verificatie. Want identificatie biedt weliswaar de mogelijkheid criminelen op te sporen of vermiste personen te traceren, maar het draagt eveneens het risico in zich van hackers die zich een toegang verschaffen tot het bestand en er misbruik van zullen maken of groeperingen die het minder goed voor hebben met personen van een bepaald ras of godsdienst en dergelijke. Iemand haalt als positief gegeven naar voren dat hij – indien in het buitenland zijn paspoort wordt gestolen – via de controle op het biometrisch kenmerk in een databestand alsnog geïdentificeerd kan worden en ook niet nog verder in de problemen terecht komt.

Het toepassen van verificatie door middel van de chip op de identiteitskaart stuit nauwelijks op enige weerstand. Over het algemeen is de houding in deze het beste te kenschetsen als "ik heb niks te verbergen". Bovendien draagt het bij aan een gevoel van veiligheid waar men wel gevoelig voor is. Hierbij wordt wel vaak opgemerkt dat er een voorwaarde aan verbonden is, namelijk dat er niet te pas en te onpas gebruik gemaakt gaat worden van de techniek. Sommigen stellen heel expliciet dat het alleen kan in situaties die nu al geregeld zijn via de wet op de Identificatieplicht.

Om de acceptatiegraad na te gaan van situaties waarin men mogelijkermits te maken kan krijgen met verificatie is de respondenten een vijftal situaties voorgelegd.

De acceptatiegraad blijkt nadrukkelijk te zijn gekoppeld aan situaties waarmee men zelf reeds ervaring heeft opgedaan in het kader van verificatie.

Voor de situaties op het gemeentehuis, op Schiphol en bij de bank blijkt een breed draagvlak te bestaan. Het draagt bij aan de eigen veiligheid en voorkomt misbruik. Overigens wordt in het geval van de bank nog wel opgemerkt dat het bijzonder vreemd zou zijn indien een bankemployé die men al jaren kent opeens zou gaan vragen om een identiteitsbewijs met een biometrisch kenmerk. Dan komt een gevoel naar voren dat men als een nummer behandeld gaat worden, een ontwikkeling die niet op prijs wordt gesteld.

De situatie in het ziekenhuis levert iets meer vraagtekens op. Dit wordt vooral veroorzaakt doordat sommigen niet zozeer een risico met mogelijk misbruik zien. "Je gaat toch niet voor je lol naar een ziekenhuis!" Echter, de informatie van gesprekspartners dat er fraude voorkomt met verzekeringsgegevens biedt een inbedding waar men zich vervolgens wel iets bij kan voorstellen. Duidelijk is echter dat deze situatie meer uitleg behoeft.

Tot slot de situatie waarbij in het kader van een alcoholcontrole tevens wordt gevraagd om een rijbewijs (met biometrisch kenmerk). Hierbij blijkt sprake te zijn van enige weerstand. Sommigen zijn de mening toegedaan dat het vragen naar een rijbewijs pas aan de orde mag zijn, indien vaststaat dat de betrokkene te veel heeft gedronken en niet eerder. Ook vraagt men zich af of de politie wel gerechtigd is in een dergelijke situatie te verifiëren. Deze situatie appelleert bij sommigen een beetje aan de angst dat je in allerlei situaties om een verificatie kan worden gevraagd, een situatie die als onwenselijk wordt gezien.

2.4 Biometrie en reisdocumenten

Hoe staat men tegenover de opname van biometrische kenmerken in paspoorten? Het standpunt dat men inneemt wijkt niet echt af van het standpunt dat al eerder in de discussie werd ingenomen. Over het algemeen reageert men positief vanuit de gedachte dat misbruik op deze wijze beter kan worden voorkomen. De eigen veiligheid wordt eveneens vergroot, zo is de gedachte.

Deze positieve houding vertaalt zich ook in het stemmen voor invoering van de techniek. Er wordt overigens wel gesuggereerd dat het biometrisch kenmerk niet alleen opgenomen zou moeten worden in een paspoort, maar ook op het identiteitsbewijs. Immers, het identiteitsbewijs geldt als legitimatiebewijs en als reisdocument en men vindt dat er geen ongelijkheid moet zijn tussen verschillende reisdocumenten.

Men verwacht voor zichzelf niet zo veel gevolgen. Ook op dit punt hanteert men de stelling: "Ik heb niets te verbergen." Wel denkt men dat sommige mensen op kosten gejaagd kunnen worden, omdat men verwacht dat de aanschaf van een paspoort met biometrisch kenmerk duurder zal zijn dan het huidige paspoort.

Respondenten zijn geconfronteerd met mogelijke voor- en nadelen van toepassing van biometrie in het paspoort, waarbij is nagegaan in hoeverre zij zich hierin kunnen vinden dan wel zich voor kunnen stellen dat anderen zich daarin kunnen vinden.

Voor een aantal argumenten geldt, dat men zich er probleemloos achter schaaft. Dit geldt voor de navolgende argumenten:

- *Het wordt moeilijker om een paspoort na te maken.*
- *Het wordt moeilijker voor criminelen om een paspoort te gebruiken van iemand op wie zij lijken.*
- *Er kan beter worden vastgesteld of iemand is die hij/zij zegt te zijn.*

Ten aanzien van een aantal argumenten ontstaat discussie. Dit betreft onder meer:

- *Als mijn paspoort gestolen wordt kunnen criminelen van alles over mij te weten komen.*

Opgemerkt wordt dat criminelen op zich niets hebben aan de biometrische gegevens, behalve als ze gekoppeld zouden kunnen worden aan andere bestanden. Bovendien is het de vraag of ze de chips kunnen ontladen.

Ook op de volgende uitspraak wordt verdeeld gereageerd:

- *Anderen kunnen misbruik maken van mijn biometrische gegevens.*

Sommige geloven dat niet en zeggen bovendien niets te verbergen te hebben. Andere merken op dat iedereen overal misbruik van kan maken, en in dat geval komt er wel weer een nieuw paspoort (de oplossing loopt altijd achter de misdaad aan).

Ook omstreden is de uitspraak:

- *Ik heb geen controle over waar mijn biometrische gegevens terecht komen en wie erbij kan.*

Naar aanleiding van deze stelling merkt men op dat men er wel zorgvuldig mee moet omspringen en dat er een protocol voor nodig zou zijn. Je moet zekerheid hebben waar de gegevens naar toe gaan. Er wordt opgemerkt dat die gegevens in een computer komen, dus je kunt er van alles mee doen. En bovendien: "Onze gegevens zitten toch al in een computer van de overheid?", merkt een respondent op. Een ander geeft aan dat voorlichting nodig is om aan te geven dat de gegevens van de chip alleen in het paspoort vastliggen. Sommige merken op dat die controle over je gegevens er nu ook niet is: databases worden nu ook al verkocht.

Dezelfde reacties zien we bij de uitspraak:

- *De overheid kan alles over de burgers te weten komen.*

Vaak wordt opgemerkt dat ze nu alles al weten, dat Big Brother er al is. Sommigen zitten daar niet mee: het maakt niet uit als ze algemene dingen van je weten.

Op de volgende stelling wordt verdeeld gereageerd:

- *De scans zijn gevaarlijk voor mijn gezondheid (gezichts- en irisscan).*

Sommige respondenten twijfelen (zou best kunnen; vraag ik me af; wat voor een straal gebruiken ze; dan komen ze er over tien jaar achter dat het wel gevaarlijk is en dan zeggen ze: sorry!) en ze vinden dat de overheid daar in de voorlichting iets over zou moeten zeggen. Anderen hebben die twijfel niet (onzin, dat zou mooi zijn!; kan ik me niet voorstellen; je mag er toch van uitgaan dat ze vriendelijke straling gebruiken; de overheid riskeert niet iets dat gevaarlijk is voor je gezondheid; ik ga ervan uit dat de overheid dat allemaal getest heeft).

Wat betreft de stelling:

- *Ik kan ook worden gescand als ik het niet weet/niet wil* wordt opgemerkt dat ze nu al camera's in de stad hebben (Big Brother is watching you). Maar anderen hebben daar minder moeite mee: als je het niet weet, heb je er geen last van. Bovendien hebben ze dan nog het paspoort nodig om te kunnen koppelen en vergelijken. Maar er zijn respondenten, die het heel onwenselijk vinden.

Resteert nog één stelling:

- *Controle aan de grens zal sneller gaan.*

Er zijn slechts weinig respondenten die dat verwachten. Men verwacht eerder dat het veiliger wordt, maar ook langzamer zal gaan. Als ze alles gaan controleren, zal het langer duren. Maar aan de andere kant vindt men het goed als ze meer controleren. Eén respondent merkt op dat het systeem fantastisch is en dus moet je het ook overal toepassen.

2.5 Het beheer door de overheid

De rol van de overheid is in het voorafgaande al vaak aan de orde geweest. Er zijn ook enige expliciete vragen over gesteld: "Vindt men dat de overheid een goede partij is om zich hiermee bezig te houden, heeft men vertrouwen in de manier waarop de overheid met biometrische gegevens zal omgaan, zijn de gegevens bij de overheid veilig voor kwaadwillenden en is de overheid betrouwbaar als beheerder van deze gegevens?"

Vrijwel iedereen is van mening dat het beheer juist een overheidsaangelegenheid is en dat het zeker niet moet worden uitbesteed.

Maar er is wel twijfel:

"Je kunt je afvragen of alles wat er bij de overheid ligt, zo goed gebeurt."

"Ik heb geen vertrouwen in de overheid sinds de bouwfraude."

"Het is mensenwerk, een mens laat zich verleiden."

"De overheid kan geen 100% zekerheid geven."

"Er is ook geen 100% veiligheid, zolang er mensen tussen kunnen komen."

Enige respondenten zijn van mening dat het beheer door de overheid gecontroleerd moet worden:

"Er moet een groep zijn die de overheid controleert."

"Je moet er op toezien dat het goed gaat."

"Je moet er garanties om heen bouwen."

"Er moet gecontroleerd worden door een inspectie."

Op dit moment meent men dat de overheid een betrouwbaar beheerder zal zijn, maar of dat ook in de toekomst het geval zal zijn, wordt wel eens betwijfeld:

"De geschiedenis leert dat de politiek snel kan veranderen. Binnen de kortste keren marcheren we weer."

"In Italië heb je Berlusconi, daar zou ik het niet vertrouwen."

"Vergeleken met andere landen zitten we safe, maar je weet niet hoe het over twintig jaar is."

"De politieke ideeën in de toekomst zijn belangrijk, over twintig of dertig jaar: hoe zijn dan de belangen van de multinationals, de situatie op de beurs, de economie gaat niet goed. Er kan oorlog komen, de mensen zoeken een vijand: de overheid is niet altijd te vertrouwen."

Ten slotte is gevraagd wat belangrijke zaken zijn waar de overheid aandacht aan zou moeten besteden bij het geven van informatie over dit onderwerp. De volgende zaken worden dan genoemd:

- wie mag controleren
- de reden van invoering
- dat biometrische gegevens alleen worden gecontroleerd bij twijfel
- de kosten
- de fraudegevoeligheid
- dat er alleen die gegevens van iris, vingerafdruk achter zitten en niet waar Pietje woont en wat Pietje doet
- dat het alleen door de overheid gebruikt wordt
- dat het niet schadelijk is voor de gezondheid
- dat het goed is voor je veiligheid, dat niemand zich voor jou kan uitgeven
- dat het goed werkt
- dat je privacy beschermd wordt
- wat je opslaat in een database en wie er bij mag.

Sommige respondenten zijn van mening dat er eerst een referendum gehouden zou moeten worden over de toepassing van biometrische technieken.